

Каленик

ИЗДАЊЕ
ШУМАДИЈСКЕ
ЕПАРХИЈЕ

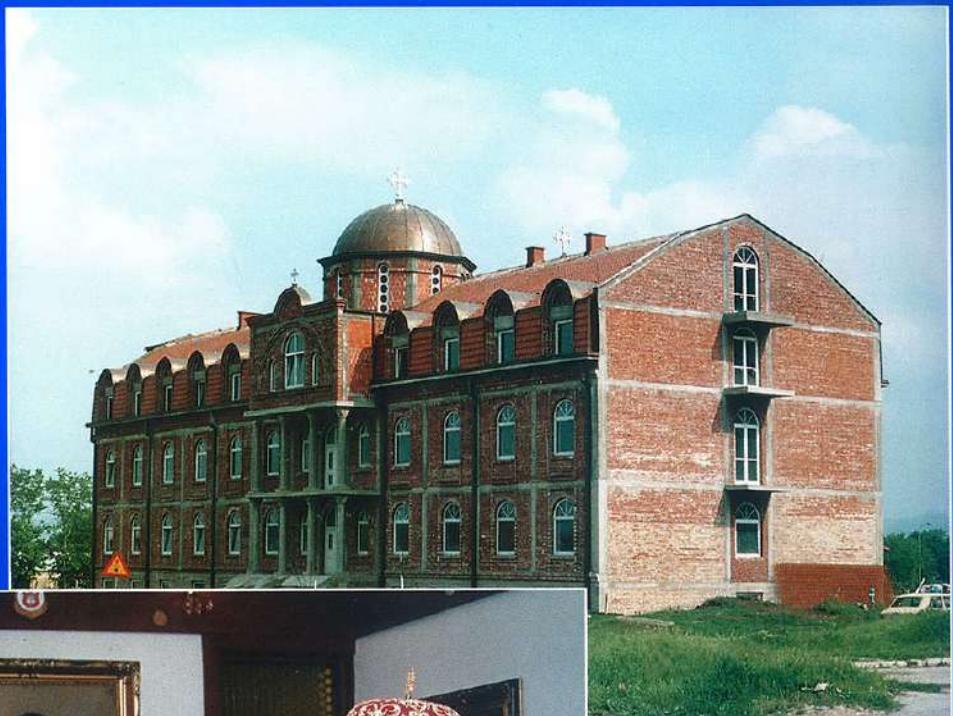
2001
2

СИЛАЗАК

СВ. ДУХА

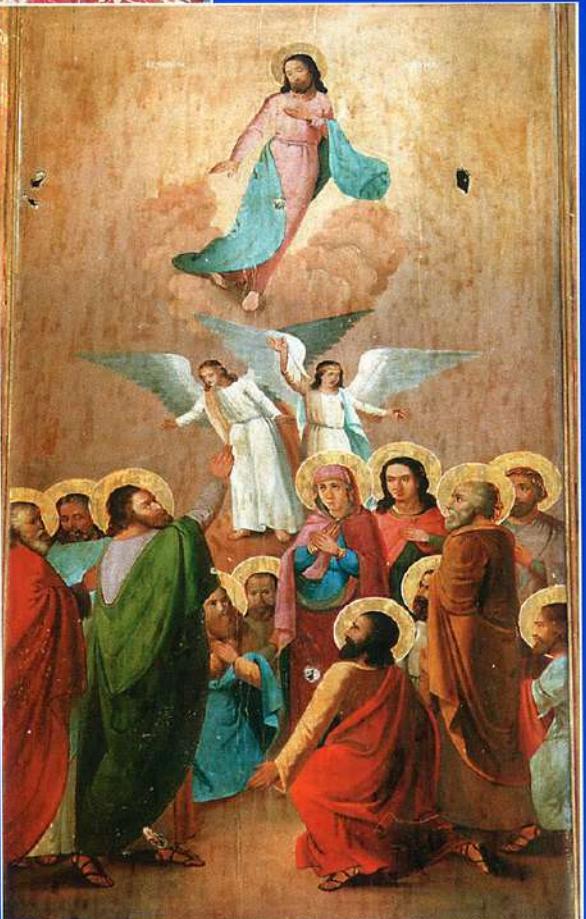

Нова зграда крагујевачке
Богословије Св. Јована
Златоустог поред
Светосавске цркве
на Аеродрому

Ђурђевдан
у Владичанском
двору у Крагујевцу

Вазнесење Господње,
иконостас Петропавловске цркве
у Рачи Крагујевачкој

Слика на првој страни:
Силазак Св. Духа на апостоле,
литијска икона Старе крагујевачке цркве

Слика на последњој страни:
Св. великомученик и победоносач
Георгије, детаљ мозаика ктиторске
композиције у Задужбинској
цркви на Оplenцу

Фотографије:
Предраг Џиле Михајловић

*Прославимо, верни, светло за празницима празник заврши.
То је Педесетница, испуњење обећања и рока.*

АКО ЈЕ ЖЕДАН КО, НЕКА ДОЂЕ МЕНИ И ПИЈЕ

*Јутрење недеље Свете Педесетнице. Беседа светога Јована Златоуста
(у ПОСЛЕДЊИ ДАН, на два дела), после читања из Јеванђеља по Јовану (7, 37-38)*

А у последњи дан велики празника стајаше Исус и викаше говорећи: ако је жедан ко, нека дође мени и пије, који ме верује, као што Писмо рече. Из утробе његове потећи ће реке воде живе.¹

Који прилази божанственој проповеди, пазећи на своју веру, требају да имају жеђ као жедни људи и да распаљују у себи исту онакву живу жељу као и они. Тако ће с више поузданости моћи сачувати оно што се проповеда. Јер, када жедан човек узме пехар, приноси га себи с много ватрене жеље и тада се смири. Тако и који слушају божанске беседе: ако их приме са жеђу, никада неће престати док не испију. А о том чега треба свакда бити жедан и гладан, речено је ово: благо гладнима и жеднима правде.² А овде вели Христос: ако је жедан ко, нека дође мени и пије. Те речи значе: никога не довлачим силом и насиљем, него ако је неко веома жедан и гори жељом, тога зовем. А због чега јеванђелист означује: у последњи дан ве-

лики. Зато што су и први и завршни дан празника били велики дани, а дани између та два проводише се понајчешће у чашћењу. Но, зашто вели: у последњи? Зато што су тога дана сви били на окупу. Првога дана Господ није дошао, а браћи је рекао разлог. Али ни другога ни трећега дана не говори нешто тако, да не би оно што каже било ослабљено, јер се спремаху да иду на чашћење. А последњега дана, када одлажаху кући, даје им путне намирнице, и виче, једно, да покаже смелост, а друго зато што је много света. А да покаже да је говорио о мисаоном пију, додаје: који ме верује, као што Писмо рече, из утробе његове потећи ће реке воде живе. Овде за срце каже утроба, као што и на другом месту вели: и закон твој у сред утробе моје.³ Али где је речено у светом Писму: Из његове утробе потећи ће реке воде живе? Нигде. Па шта онда значе речи: из његове утробе потећи ће буду речи самога Христа. Јер, зато што су многи говорили: овај је Христос⁴, и још: Христос када дође, да ли ће више знамења учинити?⁵

Зато Христос показује да треба имати право сазнање и уверити се не толико чудима колико Писмом. И заиста, иако видеше да чини чуда, не примаху га за Христа, него напротив, беху спремни да кажу: не казује ли Писмо да ће Христос доћи од семена Давидова? Зато се Христос често бави тим, желећи да покаже да не избегава доказе из Писма, опет их упућује на Писмо. Дакле, мало пре је говорио: прегледајте Писма⁶, па онда: у Пророцима стоји написано: и биће сви научени од Бога⁷; исто тако: Мојсије вас тужи⁸. А овде вели: као што Писмо рече. Из његове утробе потећи ће реке воде живе⁹. Тим речима наговештава богатство и изобиље благодати. Исто то казује и на другом месту речима: извор воде која искаче у живот вечни¹⁰, тј. имаће велику благодат. Дакле на овом месту је назива живот вечни, а на оном вода жива. Назива је жива зато што она увек ради. Јер благодат Духа кад уђе у душу и учврсти се у њој, тече јаче од ма којег извора, не престаје, на пресуши се и не застаје. Да покаже,

„ЈА САМ КАО МУДРИ НЕИМАР ПОСТАВИО ТЕМЕЉ, А ДРУГИ НАЗИЂУЈЕ“

Речи које је св. апостол Павле упутио Коринћанима, као да су се потпуно укорениле међу Шумадинцима. Из часа у час, из дана у дан, од Томине до Недеље св. отаца Првог васељенског сабора ове године, толико је новога у Шумадијској епархији, да остаје само места за кратку белешку о томе шта се све чини у славу Господа.

Почело је обновљење манастира Кастаљана на Космају, упоришта вере и државе пре пет векова, светиње у којој ће се узносити молитве Васкрслом Господу за Србе и у XX веку.

Освеђени су темељи за конак Светоархангелског манастира на Венчацу (Брезовац), где се у најтежим данима под Турцима успешно чуvala срpska црквена организација. Показује се да живимо у времену када свете манастирске обитељи у нашој икономији имају улогу као некад.

Велепепни конак у Никољу Рудничком, подигнут претходних година вредним рукама монахиња и малим и велиkim прилозима честитих Шумадинаца, освећен је на дан храмовне славе (22. маја). Ова прелепа грађевина је доказ да је у Шумадији време грађења сменило време рушења - до пре само неколико година историјски манастир на Шаторњу био је заборављен и запуштен.

И у манастиру Саринцу, на дан Храмовне славе (Вазнесење, 24. маја), Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава осветио је нови конак. Ове грађевине заиста нису same себи сврха, већ се граде за нове молитвенике који ће својом анђеоском схимом чувати свој народ.

Поред више храмова у крагујачким приградским насељима, пројао је и Светониколајевски храм у

Ердечу и тим поводом служена је 22. маја, на дан Преноса моштију св. оца Николаја, архијерејска литургија.

Најугледнији зналци нашег старог црквеног сликарства, на промоцији у Крагујевцу, представили су монографију о сликарству и историји манастира Каленића. Реч је о препрезентативној књизи која својим историјско-уметничким и иконографским разматрањима и ликовно-графичким квалиитетима одаје дужну пошту каленићкој лепоти.

У „Каленићу“, издавачкој установи Шумадијске епархије, објављена је књига о патријарху Герману (Ђорђићу) у којој су са свих страна осветљене вишеструке заслуге овог првојерарха за Српску православну цркву у врло тешким временима. ■

дакле, у исти мах и како је дар благодати неисцрпан, и како се не да исказати њен рад, назвао ју је извор и реке, не једна река, него безбројне. А на оном месту бујност воде приказује речју искаче. Ово што кажем биће сваком јасно ко се сети

ЈУТРЕЊЕ НЕДЕЉЕ СВЕТЕ ПЕДЕСЕТНИЦЕ

Прославимо, верни, светло за празницима празник завршни. То је Педесетница, испуњење обећања и рока.

Јер у тај дан огањ Утешитељев сиђе одједном на земљу као у виду језика и просветли ученике, и учини их тајнике небеске.

Светлост најђе Утешитељева и просветли свет.

† † †

Извор Духа дође људима на земљи, па се мисаоно дели у огњене реке, роси апостоле, светлошћу их води. Тако им поста облак што роси

огањ,

пламен што их просветљује и дажди на њих.

Од њих ми примисмо благодат огњем и водом.

Светлост најђе Утешитељева и просветли свет.

(Седални, глас 4, подобни оном: Задиви се Јосиф)

† † †

Кад уста, Христе, из гроба и када се божански вазнесе у висину

небеску,

ти милосрдан посла тада боговици ма славу своју, духа правог обнови ученицима.

Зато тајanstveno, као звучне гусле под божанским гудалом, свима јасно забрујаше, Спасе, звуцима о теби и твојем управљању.

† † †

Који воле Спаситеља испунише се радости, и охрабрише се који се пре бојаху.

Јер Дух свети сеђе данас с висине на дом ученички и сваки другачије говораше

народима.

Јер се разасуше језици који на око беху као огњени, али не запалише ученике, него заправо оросише.

(Седални, глас 8, подобни оном: Што би заповеђено шајно)

превео Иринеј (Ћирић), епископ бачки

мудрости Стефанове, језика Петрова, силе Павлове, како их ништа не могаше задржати нити им се одупрети, ни јарост народна, ни силовитост тиранска, ни замке демонске, ни свакодневне смрти; него као реке које јуре с великим замахом, тако и они: све захватаху и ношаху са собом. А ово говораше за Духа, вели, којега ће после примити они који верују, ... јер Дух свети још не беше.¹¹ Па како су онда пророци прорицали и чинили толика чуда? Ево како: апостоли нису духом терали зле духове, него влашћу добivenom од Христа, као што сам рече: ако ја помоћу Веелзевула изгоним ћаволе, синови ваши чијом помоћу изгоне.¹² Тако говораше зато да покаже да пре крста нису сви изгонили Духом, него влашћу добivenom од њега. Зато тек кад их хтеде посплати говораше: примите Дух свети.¹³ А затим читамо: сиђе Дух свети на њих, и тада чињаху чуда.

А о томе како их је слАО, не вели се: даде им Духа светога, него: даде им власт, говорећи: губаве чистите, ћаволе изгоните, мртве дижите, забадава сте добили, забадава и дајите.¹⁴ А пророцима сви признају да су имали дар Духа светога. Но, та је благодат опала, отишla и престала на земљи од онога дана када је речено: оставиће се ваша кућа пуста.¹⁵

А и пре тога дана почела је опадати. Јер у њих не беше више пророка нити благодат лебдијаше над њиховом светињом. Према томе, Дух је свети био одузет да се тек доцније обилније излије. То раздавање Духа почело је после крста не само обилније него и с већим даровима. А и заиста је дар био веће чудо кад се на пример вели: не знate

НАПОМЕНЕ

Беседа св. Јована Златоустог на јутрењу недеље Св. Педесетнице преузета је из књиге *Недеља Свете Педесетнице - празничне службе*, коју је превео са грчког и објавио у Новом Саду 1942. др Иринеј (Ћирић), епископ бачки. Овим Каленић истиче теолошку изузетност Златоустове проповеди, али и богословски значај превода. Епископ др Иринеј беседу св. Јована Златоустог превео је из: Migne, Patrologia graeca, књига 36.

Преводиочеве напомене идентификоване су арапским бројевима.

1 Јн 7, 37-38.

2 Мт 5, 6.

3 Пс 39 (40), 9; место у пророчеству (тако у кодексима Sinaiticus, Alexandrinus,

Силазак Св. Духа на апостоле, иконостас цркве Св. оца Николаја у Сибница

каквога сте ви Духа¹⁶; и још: јер не примисте духа ропства... него примисте духа посиначкога.¹⁷ И стари су имали Духа, али нису га предавали другима; напротив, апостоли су напунили Духом безброј људи. Дакле, зато што су имали тек да приме такву благодат, јер још не беше дана, зато вели: јер Дух свети још не беше. Говорећи, дакле, о тој благодати јеванђелист вели: јер дух свети још не беше, то јест, не беше дарован, јер Исус још не беше прослављен.

Turicensis, грч. Часл. 1761, цсл) кодекс Vaticanus има: срца мојега.

4 Јн 7, 26.

5 Јн 7, 31.

6 Јн 5, 59.

7 Јн 6, 45. (Ис 54, 13).

8 Јн 5, 45.

9 Јн 7, 38.

10 Јн 4, 14.

11 Јн 7, 39.

12 Мт 12, 27.

13 Јн 20, 22.

14 Мт 10, 1, 8.

15 Мт 23, 38.

16 Лк 9, 55.

17 Рим 8, 15.

Пастирску службу установио је сам Господ Исус Христос, Божански поглавар и првосвештеник по чину Мелхиседехову

ЛИК ПАСТИРА ПОДЕЛИМА АПОСТОЛА ПАВЛА

Пастирску службу установио је сам Господ Исус Христос, Божански поглавар и првосвештеник по чину Мелхиседехову

Трагове пастирске службе налазимо још у Старом завету, у времену патријараха. Патријарси су били чувари праве вере; вршили су обред жртво-приношења; управљали религиозним култом као породичне, а потом и као племенске старешине. Касније, кад Мојсије од гомиле деморалисаног јеврејског народа почиње у Синајској пустињи са организацијом цркве и државе, Бог наређује Мојсију да изабере нарочити ред људи и постави их за свештенике.¹ Људи изабрани за свештеничку службу били су из племена Левија, тако да свештеничка служба постаје наследна у том племену. Касније, свештеничка служба постаје савршенија - у виду пророка. Но, све то: и патријарси, и Арон са Левитима, пророци, - били су само „СЕН“ ново-заветне службе чији је носилац сам Господ Исус Христос као начелник спасења: „Јер је прикладно Богу, за којега се све и кроз којега је све, Који приведе многе чинове у славу, да Челника њихова спасења учини савршеним кроз страдање“. (Јев. 2, 10).

За време свог живота на земљи, сам Господ Исус Христос је, у различито време и услед разних случајева, дао својим ученицима многе поуке о пастирској служби, а у свом лицу и највећи образац духовног пастира. Међу његовим многим изрекама и причама које се односе на сам пастирски рад, као типичне сматрају се: прича о добром пастиру; о заблуделој овци; поуке апостолима и беседе на гори приликом њиховог слања на проповед; прекор фарисеја и опроштајна беседа и молитва Господа за своје ученике.

Овде су дати, и уопште у јеванђељу, општи обрасци и начела високе пастирске службе, док је подробније развиће пастирског лика исказано у учењима светих апостола и изложено у њиховим посланицама. Међу њима посебну важност и значај за

лик хришћанског пастира имају послалнице св. апостола Павла. У својим посланицама (изразито у пастирским посланицама Титу и Тимоћеју) апостол Павле није изоставио ништа што може бити корисно за пастире: он у њима својим ученицима указује не само на основне дужности пастирске службе, него и на дужности сваког појединачног од њих у односу на себе самог.² И заиста, не само да нам дела апостола Павла откривају пастирске врлине, већ и његове речи, његово учење дају живу слику правог архијереја - Христовог пастира³.

Пастирску службу установио је сам Господ Исус Христос, Божански поглавар и првосвештеник по чину Мелхиседехову. Такве службе се држи све досадашње свештенство као корена у Његовој цркви и том благодаћу врши своју службу: „Као што на другом месту вели: Ти си Свештеник вавек по чину Мелхиседехову“ (Јев 5, 6). Када је установио Цркву божију на земљи, Господ је изабрао из народа људе ради вршења пастирске службе (Јн 20, 21-23; Мт 28, 10-20).

И ови изабраници Божији су се звали „апостоли“⁴. Господ их је не-престано држао уз себе. Он је живео и ишао са њима свуда, васпитавао их је и спремао за њихову даљу службу. Апостоли су били први хришћански пастири, које је учио сам Исус Христос. Људи, из чије су средине апостоли изабрани, или бар већина њих, сачињавали су коло ученика и присталица Јована Крститеља: - то су они људи, који су били гладни и жедни истинске правде, који су молили да дође Царство Божије на земљу и који су на тај начин били спремни да дочекају и приме Спаситеља.⁵ Одмах, чим их је изабрао, Господ је допустио да буду у најтешњој унутрашњој заједници с њим. Он их је учинио „ловцима људи“ (Мт. 4, 18-22; Мк. 1, 16-20; Лк. 1-11; Мт. 9, 10).⁶ Апостоли су касније, када се јавила

потреба и број хришћана се знатно повећао, бирали себи за помоћнике људи испуњене духом и премудрошћу.

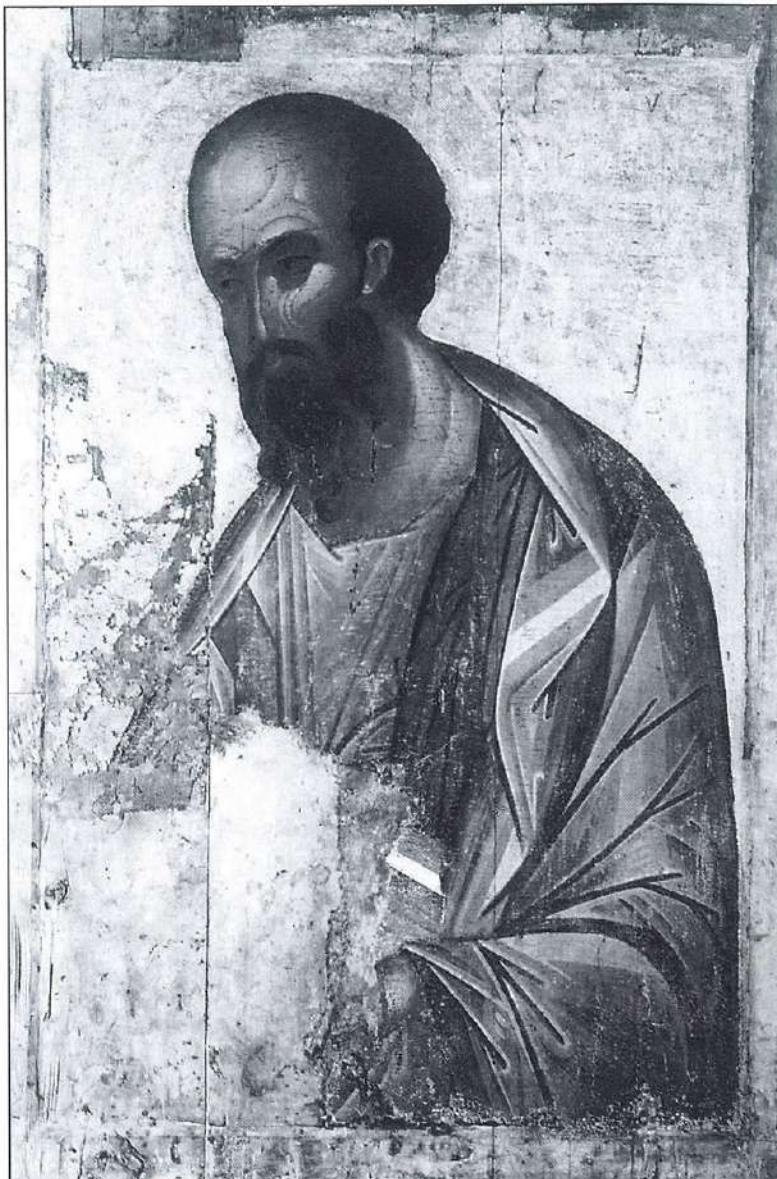
Апостол Павле и себе назива апостолом, иако није припадао реду дванаесторице. Међутим, ми држимо да он овде узима тај термин у првобитном, ужем смислу. Он себе назива κλητος αποστολος (1 Кор: 1,1), као такав кога је Христос нарочито позвао, или изабрао, а у Посланици Ефесцима (1, 1) : αποστολος Ιησου Χριστου δια ελιματος Θεου, тј. та-квим апосотолом, коме је Христос нарочито (без обзира на друге) открио себе, и објавио му своју вољу, у истом буквальном смислу, као и првим апостолима; о томе сам Он јасно говори у 1 Кор. 15, 8: „А после свију као неком недонашчету, јави се и мени“⁷. Он је имао права да се назове прави апостол Христов и тога се увек тврдо држао, напомињући отворено да је он апостол незнабожаца: „јер вам говорим незнабожцима, јер будући да сам апостол незнабожаца, хоћу да хвалим своју службу“ (Рим. 11, 13).

Тако је Господ Исус Христос камен темељац, на којег се држи цело здање Цркве, а апостоли су камење духовне зграде - Цркве, које је положено на њеном темељу, у њима се садржало све што је доцније прешло свештенству и што је раздељено међу разним степенима свештенства.⁸

Божанска благодат, а с њом права на службу у Цркви, још од апостолског времена, предавала су се изабраним лицима кроз молитву и полагањем руку. Сам чин полагања руку, којим су апостоли постављали пресвитере није био само прости спољашњи знак избора тих лица на службу у Цркви, већ је имао посебан благодатни значај. Кроз чин полагања руку, предаван је лицима постављеним за пастире дар Духа или Божанска благодат, која је попуњавала и јачала немоћне сile човекове:

„Из тога разлога ти напомињем да разгоријеваш благодатни дар Божији који је у теби кроз полагање руку мојих“ (2 Тим 1, 6), „Не занемаруј благодатни дар у теби који ти је дат кроз пророчанство полагањем руку старјешина на тебе“ (1 Тим 4, 14). Дајући пастирима Божију благодат и пуномоћје, кроз полагање руку, апостоли су некима од њих поверавали и бригу око уређивања Цркве, дајући им право да и они рукополажу друге за презвите: „Зато те оставих на Криту да уредиш што је недовршено, и да поставиш по свима градовима старјешине, као што ти ја заповедиши“ (Тит 1, 5). Кад год се у апостолским посланицима говори о уређењу Цркве, увек се од Бога доводи власт и благодат, коју добијају служитељи цркве Христове: „А свакоме се од нас даде благодат по мери дар Христова“ (Еф 4,7): „И Он даде једне као апостоле, а друге пророке, једне као еванђелисте, а друге као пастире и учитеље“ (Еф. 4, 11). А самим тим се потпуно доказује Божанско порекло пастирске службе у вези са апостолском и неизбрисиви значај пуномоћја која су дата пастирима. По учењу Православне цркве, сваки пастир мора се трудити да испуни благодат која му је дата у дару „полагање руке“ на најсавршенији начин. Али по црквеном учењу, истинитост и делотвор-

Св. апостол Павле,
Андреј Рубљов, 1407.

ност светих тајни Цркве које свештеници служе, не зависи од личне врлине свештенослужитеља, већ од присуства Христовог који у Цркви делује Светим Духом.⁹ У апостолским посланицима, пастирској служби и лицима која је врше, придаје се огроман значај. Тако се пастирска служба у посланицима назива службом духа (2 Кор 3,8), правде и

помирења (2 Кор 3, 9), а сами пастири свештеницима (Јев 5, 5-6, 7, 1, 3, 8, 4), пошто се и сами они освећују нарочитом благодаћу Св. Духа старешинама у смислу превасходства њихова над осталим члановима Цркве (1 Пет 5, 1); духовним оцима (1 Кор 4, 15; Гал 4, 19) у смислу духовног рађања и васпитања хришћана; служитељима Божијим (1 Кор 4, 1); помагачима Богу и приставима тајни Божијих (1 Кор. 3, 9; 1).¹⁰

Пастири, као лица која су позвана да се старају о спасењу своје пастве, знајући да се човек не спасава својом снагом него Божијом благодадију (Еф 2,5), имају посебне задатке: а пошто се благодат може усвојити и примити само вером, то пастири морају пробудити и оживети веру пастве проповедањем јеванђелског учења; да се благодат коју добијају не би изгубила, већ донела плод у добрим делима, потребно је да пастири пажљиво мот

тре на паству и руководе је у духовном животу. Три главне дужности које карактеришу лик пасијира, а које за основ имају речи господа Иисуса Христа, изговорене ученицима после Вакрсења, шаљући их на проповед (Мт. 28, 19-20); Јв. 20, 21-23), јесу: свештенослужитељска дужност, учитељска и васпитачко руководилачка.■

Александар Сенић

НАПОМЕНЕ

1. В. Мирковић, *Пасијирска и вероучитељска дужност свештеника*, Браничевски весник, Пожаревац 1938.
2. М. Шиљак, *Основи пасијирске службe по апостолским посланицима*, Гласник православне цркве, Свеска 1, Београд 1906.
3. М. Виноградов, *О пасијирству по речима ап. Павла*, Летопис Тимочке епархије, Ниш 1930.
4. Реч апостолој постаје од апостоло: „слати, отправљати“, у класичној Грчкој употребљава се да означи „команданта флоте“, који је спреман да отплови. Њен прави значај јесте идеја посланика, који је потпуно спреман, снабден свима потребама за пут и који је добио заповест да изврши какву одређену поруку, као на пример владин легат или изасланик.

Ова идеја одређене поуке, види се из Посланице Галатима, 2,8. У истом смислу ова је реч примењивана и на Спаситеља (Јев 3,1).

5. М. Шиљак, *Основи пасијирске службe*.
6. Епископ Борис, *Лекције из Пасијирског Богословља*, Српска манастирска штампарија, Сремски Карловци 1931.
7. Епископ Борис, *Божанска установа пасијирске службe*, Гласник православне цркве, Број 11, Београд 1931.
8. М. Шиљак, *Основи пасијирске службe*.
9. Т. Хопко, *Православна вера*, II, Крагујевац 1997.
10. М. Шиљак, *Основи пасијирске службe*.

ЛИК НАСТАВНИКА У БОГОСЛОВСКИМ ШКОЛАМА КАО ЈЕВАНЂЕОСКИ ПРИМЕР

„Шта значи бити православни богослов? - Значи, тумачити Свето Писмо кроз Свете Оце, притом подражавајући њиховом животу“

Свети Јован Богослов говори „зnamо да је Син Божији дошао и дао нам разум да познајемо Истинитога; и јесмо у Истинитоме, у Сину Његову Исусу Христу. Он је истинити Бог и живот вјечни“ (1 Јн 5:20),¹ јер у Њему обитава сва пуноћа Божанства тјелесно“ (Кол. 2:9). Зато Он за себе каже да је „пут, истина и живот“ (Јн 14:6), и Он је „васкрсење и живот; који вјерије у мене ако и умре, живјеће“ (Јн 11:25). Он је светлост свету, ко иде за Њим неће ходити у тами, него ће имати светлост живота (Јн. 8:12), јер у Њему је Отац и Он је у Оцу (Јн 14:10). „Ријечи које вам ја говорим не говорим од самога себе, него Отац који пребива у мени он твори дјела“ (Јн 14:10). „И Логос постаде тијело и настани се међу нама, и видјесмо славу Његову, славу као Јединороднога од Оца, пун благодати и истине“ (Јн 1:14).

Сав животни подвиг јављеног нам Богочовека Господа Исуса Христа има спасоносни значај за све људе, а исто тако и Његово Богочовечанско учење. Само је Богочовек Исус Христос савршени Учителј савршенога учења. Своје савршено учење Он је посведочио, потврдио и објаснио својим савршеним животом. Нико се у томе не може упоредити са Њим, јер Он је у свему не-надмашан и неупоредив. Зато Га сви учитељи морају следити и ићи за

Њим у своме учењу и животу, јер само Он има речи вечнога живота (Јн 6:68). Речи које је Он говорио су дух и живот (Јн 6:63), и Његова изговођена реч чини чудо - исцељује, очишћава, вакрсава из смрти у живот, упућује на прави пут, умудрава, просвећује.

Својом причом о сејачу и семену (Лк 8:4 - 15), Господ Исус Христос објашњава природу и начин деловања речи Божије у души човековој. Свака реч Божија је семе, које има у себи животне силе да проклија, никне, класа и род донесе. Спаситељ је овом причом показао и шта човек треба да учини са своје стране, да би Божанско семе донело рода. Показао је шта човек треба да учини са њивом душе своје, да би на њој успело семе Божије, Божије истине и живота. Човек мора из ње да уклони трње и камење, тј. бриге овога света и сласти овога живота (Мт 13:22; Лк 8:14), да је очисти од сваке нечистоте, да подиебље душе своје учини подесним за клиjaње семена Божијег; једном речи, да буде мудар и вичан економ душе своје. Укратко, у причи о сејачу и семену, Господ је открио сав однос речи Божијих према човеку, и показао зашто у једних људи то семе успева, а у других не.²

Господ Исус Христос је послao своје ученике да иду и науче све народе (Мт 28:19), а и сам је назван

учитељем од својих ученика (Лк 8:24; 9:33) и својих ближњих (Мк 10:20), а и сам је за себе рекао да је учитељ (Мт 23:10), јер Он је светлост свету и ко иде за њим неће ићи по тами и имаће светлост живота (Јн 8:12). Св. јеванђелиста каже: „И прохода Исус по свој Галилеји учећи по синагогама њиховим, и проповедајући јеванђеље о Царству, и исцељујући сваку болест и сваку немоћ у народу“ (Мт 4:23).

Оваквог Божанског Учитеља видео је још св. пророк Исаја, као велику светлост која ће засијати народу који седи у тами и сенци смрти (Ис. 9:2). Не само Исусови ученици, него и други људи, па чак и његови непријатељи, фарисеји, признавали су Га за учитеља, и то не за обичног учитеља. Један старешина јудејски, члан синедриона, по имену Никодим, дошао је ноћу код Исуса, да од Њега као „учитеља који је од Бога дошао“ (Јн 3:2) добије одговор на једно од најважнијих питања, које је толико мучило јудејске учитеље: како може човек ући у Царство Божије (Јн 3:1 - 21)?

Слично Никодиму, Њему је дошао, као чувеном Учитељу један богати младић, угледног друштвеног положаја, са питањем: „Учитељу благи, шта ми треба чинити да добијем живот вјечни“ (Мт 19:16-30; Мк 10:17-31; Лк 18:18-30). Зато се народ и дивио науци Његовој, јер их учаше као онај који власт има, а не као књижевници и фарисеји“ (Мт 7:28-29), те није чудо што је жена из народа узвикнула „блажена утроба која те је носила, и дојке које си сисао“ (Лк 11:27), а на шта је Он одговорио: „Ваистину блажени су они који слушају ријеч Божију и држе је“ (Лк 11:28).

**Смирено, трајећи и сирахом Божијим пружећо знање
осићаће у векове, јер оно припада Небеском Јерусалиму.
Треба нагласити да небеско знање вере не пропади
праћманичном знању, познању „науке“ од овога свешта.
Небески закони живоћа нису у супротности са земаљским,
иако их надвишују, а стога и освештавају.**

Његова наука - Јеванђеље је упућено не само ученицима већ и учитељима, јер је ученик Божији, учитељ људима. Живети по Христу значи непрестано поучавати све и поучавати се. Живети по Христу исто је што и непрестано се поучавати. „Јер ко изврши и научи, тај ће се велики назвати у Царству небеском“ (Мт 5:19), и „како су красне ноге оних који благовијесте мир, који благовијесте добро“ (Рм 10:15).

Зато за архиепископа Јована Шаховскога³ јавно учитељевање представља сведочење, или другачије речено мучеништво. Мученик на грчком језику значи „сведок“, и сведок је Божије истине у овоме свету, јер „по свој земљи отиде глас њихов, и до крајева васељење ријечи њихове“ (Рм 10:18), и „по твојим ћу ти ријечима судити, зли слугу“ (Лк 19:22). Зато св. апостол Павле каже: „Сјећајте се својих старјешина који вам проповиједаше ријеч Божију; гледајући на свршетак њихова живота, угледајте се на вјеру њихову“ (Јевр 13:7).

Господ Исус Христос иде од места до места и као сејач сеје своју науку међу људима. Позива све људе да се покају за своје грехе, објављује им вољу Божију и позива их да по тој вољи Божијој живе и тако остварују и шире Царство Божије на земљи. Јер, где се слуша и врши воља Божија, онде је Царство Божије, јер Царство Божије неће доћи да се види, овде или онде, јер Царство Божије је унутра у вама (Лк 17:21). Царство Божије се неће одмах показати у овој величини, нити одмах обухватити цео свет, него ће у почетку бити мало, као горушичино зрно, али ће се стално развијати и биће напослетку велико дрво (Мт 13:31-32). Као што квасац укисели тесто (Мт 13:33), тако ће Царство Божије препородити целокупно човечанство. У Царству Божијем на земљи има поред пшенице и куколја, поред праведника и грешника - оно је као мрежа са рибом од сваке врсте - али када дође жетва, када Месија по други пут дође у слави на земљу, да суди свету, који дан и час зна само Отац (Мт 24:36), тада ће у Царство Божије на небу, у Царство славе и вечног блаженства, у живот вечни, ући само праведници, само они који су вршили вољу Божију, а не они који су говорили само Господе, Господе! (Мт 7:21). Царство Божије је као благо скријено у пољу (Мт 13:44); као скupoцени бисер

Јеванђелист Јован са Прохором, хиландарски параклис Св. Јована Претече

(Мт 13:45-46) за који ваља продати све што се има да би га купили. Његове су речи: „Заиста вам кажем: не-ма никога који је оставио кућу, или родитеље, или браћу, или сестре, или жену, или децу ради Царства Божијега, који неће примити много-струко у ово вријеме, и у долазећем вијеку живот вјечни“ (Лк 18:29-30).

Он је обећао својим ученицима и наследницима да је Он са њима у све дане до свршетка века (Мт 28:20). Али им је рекао: „научите се од ме-не“ (Мт 11:29), „јер сам вам дао при-мер да, као што ја учиних вама, и ви чините“ (Јн 13:15). Те тако као наш пут, истина и живот, као наш Спаси-тель, остаје и једини прави истински лик учитеља и наставника, коме и сви ови морају следовати, зато је и речено: „А ви се не зовите учитељи; јер је у вас један учитељ, Христос, а ви сте сви браћа“ (Мт 23:8); „Нити се зовите наставници; јер је у вас је-дан Наставник, Христос“ (Мт 23:10).

Господ Исус Христос је са својим наследницима преко Свога Богочовечанског тела - Цркве. Свети Јован Златоуст каже: „Оваплоћењем Својим Господ Христос је узео на себе тело Цркве“.⁴

За наставничку или учитељску службу увек се, као њен главни ка-рактер или лик, везује знање.⁵ Апо-стол Павле нам говори да ће знање престати (1 Кор 13:8), и то мртво знање које „надима“ (1 Кор 8:1), оно знање које припада искључиво ово-ме свету, које је показатељ мртво-сти како човека тако и знања. Разуме се, ове се речи не односе на знање оних који чистим срцем гледају Истину лицем у лице. Не односи се

ни на оно знање којим Свети Божији угодници у непрекидном удивље-њу и созерцању пребивају. Не одно-си се ни на оно знање од кога се живот вечни саздава. Престаће знање које не зна за своју ограниченост, сијушност и привременост. Смире-но, трепетно и страхом Божијим пројекто знање остаће у векове, јер оно припада Небеском Јерусалиму. Треба нагласити да небеско знање вере не противречи прагматичном знању, познању „науке“ од овога света. Небески закони живота нису у супротности са земаљским, иако их надвисују, а стога и освештавају.

Занимљиво је да се ни у једном Јеванђељу, ни на једном месту, не среће реч „знање“. Св. апостол Павле је једини међу апостолима који помиње „знање“, при чему он само у три случаја укратко казује о пози-тивном знању као дару Божијем: „Другоме (се даје) ријеч знања“ (1 Кор 12:8); „Ако неко љуби Бога, то-га је Бог познао“ (1 Кор 8:3); „али сви мењају то сазнање“ (1 Кор 8:7); док у четири случаја он говори о штетним основама (1 Тим 6:20) и по-следицама знања (1 Кор 8:1, 10, 11). У једном случају он чак говори да ће знање престати (1 Кор 13:8).

Као што ће по речима св. апосто-ла Петра, у дан Господњи „небеса с хуком проћи, а стихије ће се ужаре-не распасти и земља и дјела што су на њој изгореће“ (2 Петр 3:10), и проћи кроз огањ апокалиптичког очишћења, тако ће и „знање“ изгорети. Попут сламе изгореће без-бројна знања људског ума, сва она која нису саграђена на камену Хри-сту, јер од таквога се знања свагда уче, али не могу да дођу до познања

истине (2 Тим 3:7), „јер има на изглед мудрост“ (Кол 2:23). За овакво знање је још св. пророк Јеремија рекао „сваки човек поста безуман од знања“ (Јер 10:14).

За св. Исауа Сиријског за знање Божије, („прва тајна“ је чистота, која се открива делом испуњавања заповести), представља живот божански у човеку, присуство Бога у човеку, који је и саздан управо да би Бог у њему ходио, да би поседовао ово знање Бога и света у Богу.

Св. Григорије Богослов говори: „Треба најпре себе очистити, па онда друге очишћавати (или: учити чистоти); најпре себе омудрости, па онда друге умудривати (или: учити мудrosti); најпре сам постати светлост, па онда друге просвећивати; најпре се сам приближити Богу, па

онда друге приводити Њему; најпре сам постати светим, па онда друге освећивати“.⁶ Ово исто и св. Дијадох Фотички говори: „Никоме Бог не спрема - нити даје - харизму теологије, ако човек сам не припреми себe“.⁷

Држање и извршавање заповести Христових повезано је са вером и љубављу према Христу, а тиме и Богопознањем: „Ако ме љубите, држаћете заповести моје... Који има заповести моје и држи их... ја ћу му се јавити“ (Јн 14:15, 21). Зато св. Марко Подвижник у своме Духовном закону и каже: „Господ је скрiven у заповестима Својим, и налазе Га они који Га траже, аналогно извршавању заповести Његових“.⁸

Св. Григорије Нисијски каже: „Обичај је Светог Писма да знати

поистовећује са имати, тако да значије јесте заједнички посед - заједничарење колико је то могуће“.⁹

Св. Григорије Палама нас учи: „Богословље није само говорити о Богу, него пре свега бити заједно са Богом, сједињавати се са Богом“.¹⁰

Биограф св. Саве констатује: „Прво на себи показа правоверје, а потом и друге научи“.

Завршићемо речима оца Јустина Поповића, које сматрамо, најсажетије говоре о лицу наставника у богословским школама: „Шта значи бити православни богослов? - Значи, тумачити Свето Писмо кроз Свете оце, притом подражавајући њиховом животу“.¹¹ ■

Јован Петковић,
професор Богословије Св. Арсенија
Сремца, Срп. Карловци

НАПОМЕНЕ

1. Текст Светог Писма Новог Завета наводи се по издању: *Свето Писмо Нови Завјет Господа нашеј Исуса Христија*, Свети архијерејски синод Српске православне Цркве, Београд 1990.
2. Протосинђел др Јустин, *Дођматика*, књ. II, Београд, 1980, 614.
3. Архиепископ Јован Шаховској, *Пут ка йознању*, Цетиње 1998, 143, 144.
4. Архимандрит др Јустин Поповић, *Дођматика православне Цркве*, књ. III, Београд 19, 472.
5. Види, Архиепископ Јован Шаховској, нав. дело, 131-138.
6. Слово 2.71, Patrologia Graeca (PG), 35, 480. Наведено по: Јеромонах Атанасије, *Трагање за Христом*, Београд 1989, 7; исти, *Методологија Богословља*, Богословље, св. 1-2, Београд 1981, 54.
7. Главе гностичке, 66. Наведено по: Јеромонах Атанасије, *Трагање за Христом*, 6; исти, *Методологија Богословља*, 54.
8. О духовном закону, гл. 190 (Добротољубље). Наведено по: Јеромонах Атанасије, *Трагање за Христом*, 8; исти, *Методологија Богословља*, 55.
9. PG 44, 1265 и 46, 176; Наведено по: Јеромонах Атанасије, *Трагање за Христом*, 10; исти, *Методологија Богословља*, 56-57.
10. Слово 32, 12. PG 36, 188; Наведено по: Јеромонах Атанасије, *Трагање за Христом*, 21; исти, *Методологија Богословља*, 64.
11. Архимандрит др Јустин Поповић, професор Универзитета, Поговор у: *Тумачење Светог Еванђеља по Матеју*, Београд 1979, 532.

За и против веронауке у школама

ОДНОС ВЕРЕ И ЗНАЊА

Данашњи човек је неповерљив. Човек скептик. Не може да прихвати, без провере, мишљење било ког ауторитета. Не може, чак да прихвати ни само постојање ауторитета. Јер ауторитет је неко ко ограничава његову слободу и његово слободно мишљење. За данашњег човека не постоје сигурна и несумњива знања, која су од свих прихваћена, изузев знања до којих долазимо експериментом. Појам „догма“ је зато један од појмова који га највише иритира и чији садржај најтеже прихвати.

Претпоставка је да управо због ових особина, данашњи човек може много пре да буде религиозно равнодушан, него што може бити хришћанин. А претпоставка је, исто тако, да

школски систем треба код деце да негује горе поменуте особине и критичко мишљење које је неспориво са веронауком. Веронаука би зато одударала од свих осталих предмета и стварала конфузију у дечијим главама, што никоме није циљ. Веронаука би тако била „саботажа“ целокупног школског система.

У полемикама које се последњих месеци воде у јавности око увођења веронауке у наше школе врло често се код противника веронауке проповлачи оваква идејна подлога на којој граде своје ставове. При том се обично мисли да је ова идејна подлога ако не антихришћанска, а оно сигурно антицрквена. А да ли је баш тако?

Проблематика о којој говоримо је проблематика човека „новог доба“ са којом се он бори већ неколико векова и која тражи извесна објашњења.

Почећемо парофразирајући Толстојеву мисао да ако се један дивљак разочара у свога дрвеног бога, то не значи да Бог не постоји, већ да није дрвен.

Процес еманципације савременог човека и стварање данашње културе почива на темељима борбе против феудално уређених средњовековних друштава на географским просторијама западне духовности. У тим друштвима је Црква (римокатоличка или протестантска) била стожер строге хијерархије, давала им идео-

лошку подлогу у учењу да је то од Бога жељено и најзад покушавала да контролише целокупни морални и културни живот друштва својим строгим институцијама (инквизиција је један од инструмената овог феудалног тоталитаризма). Године 1252. папа Инокентије IV је својом булом установио мучилишта као метод за испитивање и суђење јеретицима и тако дао пример обрачунавања са онима који другачије мисле свима онима који ће после њега доћи. Период хуманизма, ренесанса, реформације и сва каснија идејна струјања значе стварање новог друштва у коме ће улога Цркве бити све мања и мања. Та идејна струјања нису увек била антихришћанска, али су увек била антиклерикална и антицрквена. Данашња друштва су изграђена на темељима борбе против доминације

Цркве у друштву и својеврсног „хришћанског“ тоталитаризма. Али, у већини случајева идеје человека новог доба су борба против дрвених богова и једног погрешног сведочења Христа које је постојало у крилу Римокатоличке цркве у току средњег века.

Дакле, целокупна ова проблематика је извorno западна, а не универзална, и тиче се превасходно Римокатоличке цркве и њене улоге у западним друштвима. Када се Исток, знатно касније, из објективних историјских разлога, укључује у ову борбу, антицрквени, а онда и атеистички настројени кругови ће користити исту аргументацију у борби против Православне цркве, а да при том не узимају у обзир да Православна црква никада у својој историји није имала, нити је покушавала да игра улогу „друштвеног полицајца“. Зато су и

многи антицрквени ставови у последњих неколико деценија били неправедни, историјски неосновани и почивали су на погрешним представама о Богу, Цркви и Хришћанству уопште. Заправо, поново се враћамо на питање о дрвеним боговима и на потребу тумачења хришћанског, црквеног виђења човека.

Прејудицирајући тумачење о неким основним појмовима који изазивају забуну као што су црквени догмати, питање знања, однос вере и знања тј. однос вере и науке, можемо рећи да „карактеристике“ савременог човека, уз извесне корекције, дате на почетку овог текста, могу да буду и позитивне карактеристике савременог хришћанина.

Зоран Крстић, протојакон
- наставиће се -

Међуцрквени дијалог

КРАТАК ОСВРТ НА САВРЕМЕНЕ ОДНОСЕ СА ДОХАЛКИДОНЦИМА

Да ли ће у потпуности бити обновљена заједница Православне цркве са дохалкидонском - Оријентално православном црквом?

Једно од тежишта наших богословских расправа јесте и она везана за односе са Светским савезом цркава, однос према инославним, према онима који живе у западном делу земаљске хемисфере. Прегршт, до сада, написаних и објављених чланака на ову тему, варијабилне богословске основаности и вредности, можда су исувише скретали пажњу читалаца на ту страну, замагљујући остале проблеме и питања са којима се среће савремена Црква. Намера нам је да овим кратким освртом на питање дохалкидонаца и наших односа са њима дамо мали допринос обради ове теме која је у видокругу савремене богословске мисли, усред разних „дневно-богословских“ догађања, доста запостављена.

Крај четвртог и почетак петог века донели су са собом потребу да се у вртлогу сусрета са јелинизмом и искушењима „озаконовљења“, пружи конкретан богословски одговор. Конкретност у изрицању догмата, божанских истине, представљао је утолико теже решив проблем, уколико се има у виду чињеница да је тадашња хришћанска икумена обухватала осим грчког, латинско и близкоистичко богословско поднебље. Особито је „утакмица“ између грчке заоставштине и богословља које се развијало на поставкама језичких категорија близског Истока, одиграла главну улогу у процесу настављања и продубљивања проблема општења међу удовима

Цркве. Појава Кападокијаца је омогућила ефикасно диференцирање православног схватања појмова природа (физис), личност (ипостасис), лице (пропсопон) од оног које је јеретичко, нарочито у борби са јересима Несторија и Евтихија. Но, оно што се олако прескаче када је у питању историја догмата, јесте то да ниједна формулатија није олако прихватана у Цркви и да је свака повлачила са собом сијасет бура и вихора. „Кост у грлу“ IV Васељенског сабора¹ јесу термини фисис и ипостасис који су, потичући из грчког језика, након педесетак година прихваташа и одбијања добили свој легитимитет, а који су, пак, у негрчком говорном окружењу имали другачије значење. За оне који су прихватили Халкидон, ипостас оваплоћеног Бога

Вазнесење Христово,
Рабулино јеванђеље, источна
Сирија, 586. година

Логоса јесте божанска. Оваплоћењем је ипостас Бога Логоса нераздељиво, несливено, неизменљиво и неразлучно познато сједињена са физисом нас људи. Дохалкидонци су, пак, наставили коришћење термина *миа физис* да би изразили јединичност божанске личности Богочовека, темељећи своје учење на богословљу светог Кирила Александријског. У учењу „миа физис“, свети Кирило Александријски је обухватио и божанску и човечанску природу оваплоћеног Бога Логоса. За дохалкидонце формулатија сабора у Халкидону је била неприхватљива управо због сасвим другачијег коришћења термина физис. Када се у то умешају још и политички чиниоци,² добијамо представу о покушају „глобализације“, у овом случају богословског језика, али са истим импликацијама. Сабор који је требало да уклони терет сукоба и разреши одвајање православног од јеретичког, означио је почетак првог великог раскола у Цркви који траје већ 1550 година. Све оно што је уследило после сабора, веома живописно осликава људску несвареност. Када је реч о разлучењу начела наше вере, постаје сасвим јасно зашто је било какав компромис супротстављених струја био немогућ. Евхаристијска заједница ипак није несталла одмах након Халкидона. Неколико државних и Црквених покушаја да се воспостави јединство су завршили неуспехом. Држава се водила пре свега дosta приземним побудама, а Црква је, не без утицаја државе, уплатила у опасне авантуре монотелитства и иконоборства. Доласком ислама, стављена је тачка на покушај решавања хлакидонског раскола.

Земље у којима су преовлађивали дохалкидонци - Египат, Сирија, Персија, у налету Мухамеданаца су, почев од друге половине седмог века, ушли у састав територије у којој је хришћанство постало вера никег реда, одређена Мухамедом као она која треба да уступи место ислamu. Живот под Шеријатом је постао свакодневица са којом се хришћанство на овим просторима и данас носи. Оно што је интересантно јесте да су и халкидонци и дохалкидонци под исламом преживели. Мада завађене и подељене, обе стране су наставиле са контактима, што је за директну последицу имало подударање у делу богослужбених текстова. Химна коју је написао цар Јустинијан I, у шестом веку „Јединородни син“, као и пасхални канони светог Јована Дамаскина, нашли су своје место у литургијској употреби и код једних и код других. Штавише, делови ороса Сабора у Халидону заступљени су такође у богослужбеним текстовима дохалкидонаца.

Двадесети век је променио пуно ствари. Јермени, Копти, Етиопљани, Црква у Сирији, као и Црква у Индији,³ стекли су могућност лакше комуникације и међусобом, али и са остатком хришћанског света. Политичке кризе и сеобе довеле су припаднике обеју традиција под исто поднебље - у Европу или Америку. Сусрећуји се, архијереји и богослови обеју страну били су не мало изненађени степеном заједничког исповедања вере. Ови први и неформални сусрети утицали су да се обнови интересовање у вези са проблемом раскола од пре петнаест векова и његовом богословском аргументацијом. Васељенски патријарх Атинагора је 1959. године примио младог теолога Поля Вергиса⁴ који је дошао из Оријенталне (дохалкидонаске) првославне индијске цркве. Иницијитива за почетак званичних разговора са дохалкидонцима је покренута 1961. године на Светправославној конференцији. Паралелно са овим, започели су и неформални сусрети и преписка са дохалкидонцима. Између 1964. и 1971. године одржане су четири нефор-

Мироносије на гробу Христовом и Јављање Христовом
после смрти, Рабулино јеванђеље

малне конференције и то под покровитељством Светског савеза цркава. Ове конференције су означиле почетак дијалога и ближег контакта са дохалкидонцима. На жалост, политички догађаји су успорили дијалог, тако да је тек у децембру 1985. године у Шамбезију (код Женеве), под покровитељством Васељенске патријаршије, започео званични дијалог између представника православне цркве са представницима дохалкидонаске - Оријентално православне цркве. Дневни ред конференције састојао се од следећих тачака:

1. проблем терминологије;
2. саборске формулатије;
3. историјски чиниоци;
4. интерпретација христолошких докмата данас.

Ове тачке су постале синопсис разговора и на каснијим састанцима.

Друга конференција која се одржала у манастиру Висој, у нитријској долини у Египту јуна 1989. године, представља историјски „корак од седам миља“ зато што су обе делегације, по први пут након Халкидона, заједнички исповедиле веру у Господа Исуса Христа који је Бог и човек, једна Личност, полазећи од речи светог Кирила Александријског („Један физис оваплоћеног Бога Логоса“), настављајући позивањем на потоње значење овог термина (његова замена термином ипостасис). На крају су поновљене четири одреднице халкидонаског исповедања: несливено, неизменљиво, нераздељиво, неразлучно познато сједињене су Божанска и човечанска природа у личности Богочовека. Тежиште овог заседања било је расветљавање прве и друге тачке дневног реда.

Трећа конференција одржана је у Шамбезију у септембру 1990. године, настављајући рад започет претходне године и проширујући га питањем међусобних анатема. У изјави овог сусрета стоји: „... сада смо јасно разумели да су обе фамилије одувек верно држале исте ау-

тентичне православне христолошке вере, и да није нарушена сталност апостолског предања, мада су коришћени христолошки термини на различите начине. Заједничка вера и непрекидна оданост апостолском предању требало би да буду основа наше заједнице и јединства.²⁵ У новембру 1993. године разговор је настављен у Швајцарској расправом о конкретним и еклесиолошким последицама христолошке сагласности, а на крају је донета декларација. Одлучено је да се Светим архијерејским саборима аутокефалних цркава (такође и нашој цркви) упути ова декларација и препусти скидање анатема са учитеља и сабора обеју православних фамилија, а на основу аутентичне православне вере. Отклањање анатеме ће са собом повући обнову евхаристијске

заједнице, тј. еклесијалног јединства, обзиром да више не постоје богословски разлози раздвајања.

Закључујући овај кратак дискурс, треба напоменути да се након 1500 година након IV Васељенског сабора у Халкидону коначно разјаснило терминолошко неслагање. Питање броја Васељенских сабора је тема о којој тек треба да се разговара јер док ми признајемо седам, дохалкидонци признају само три. Чињенице говоре да су се у пракси дохалкидонаца прихватиле одлуке остале четири сабора. Велики и Свети Сабор православне Цркве би требало да да коначну завршницу и у потпуности обнови заједницу која је постојала до 451. године.■

Владан Костадиновић

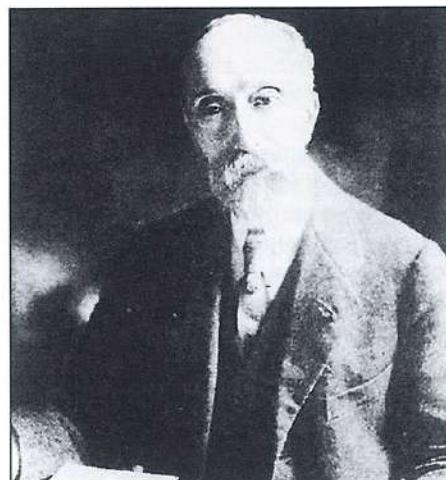
НАПОМЕНЕ

1. Одржан у Халкидону 451. године поводом христолошке јереси везане за Богочовека коме се одрицала човечанска природа.
2. Перикод нестајања царства на Западу и жеља византијских царева да свој утицај и власт прошире ка Југу и Истоку.
3. По предању у Индији је мисионарио и у близини града Мадраса пострадао свети апостол Тома. Новији извори веома сложене историје хришћанства у постојбини хиндуизма и будизма потичу из 16. века након доласка Португалаца и Језуита. Заједница коју су Језуити затекли, била је присиљена да прихвати јединство са папом. Међутим, један део заједнице је одбио да се повинује унији, него је 1653. године потражио помоћ дохалкидонске Антиохијске патријаршије. Као помоћ упућен је владика Григорије који је 1665. постао поглавар Оријенталне православне индијске цркве. У деветнаестом веку дохалкидонски антиохијски патријарх Петар III покушава да ојача свој утицај у Индији што имплицира поделу у самој Индији на део који је за везу са Антиохијом (Сиријом) и део који је за самосталност. Самосталност Индијске цркве проглашена је 1912. године, а Врховни суд Индије ју је потврдио тек 1959. године. Након краткотрајног периода мира и заједнице са Антиохијом, у периоду 1964.-1970. повратио се период смутња. Треба истаћи да је црквено-правни систем давања самосталности, тј. аутокефалности и у православној Цркви често доносио са собом пуно проблема, а да је код дохалкидонаца због природе историјског пута овај проблем још и замршенији. Званични назив Цркве у Индији је Маланкарска православно-сиријска црква Индије; поглавар има титулу католикоса Истока и маланкарске митрополије. Црква има милион верника, двадесет једну епархију; седиште је у граду Керала на југу Индије. Актуелни католикос је Његова светост Матија II; Christine Chaillot and Alexander Belopopsky, Towards Unity (The Theological Dialogue between Orthodox Church and Oriental Orthodox Churches), Inter-Orthodox Dialogue, Geneva 1998, 27
4. Митрополит Ју Делхија од 1996. године; Christine Chaillot and Alexander Belopopsky, наведено дело, 13
5. Christine Chaillot and Alexander Belopopsky, наведено дело, 14

ВИЗАНТИЈА И ЗАПАД У ВРЕМЕ КРСТАШКИХ РАТОВА

Кад је, последњих година XI века, први крсташки рат довео византијски Исток и латински Запад у непосредан додир, осетила се велика супротност и дубока разлика између те две цивилизације, или боље рећи та два света која су се сусрела.

У време кад су разудане масе крсташа прешли својим освајачким таласом преко грчке царевине, Цариград је још увек био један од најлепших градова на свету. На његовим пијацама, правом центру цивилизованог света, стицали су се и мењали производи свих земаља. Руке цариградских занатлија израђивале су све скupoцене ствари за које је знала префињена раскош средњега века. Кроз његове улице кружила је шарена и хучна гомила, у сјајном и живописном оделу, тако раскошном да, по речима једног савременика „сви изгледаху као краљевски сино-

Шарл Дил, 1859 - 1944

ви“. Његови тргови, окружени палатама и аркадама, били су пуни ремек-дела класичне уметности. По црквама са огромним кубетима, међ обиљем порфира и мрамора,

мозаици су бацали златне одблеске. По великим царским палатама Вуколеона и Влахерна тако пространим да су изгледале као градови у граду, дуги низови одаја одавали су нечувену раскош. Путници који су, у току XII века посетили Цариград, хадије из крсташких ратова који су се, потрудили да својим простодушним језиком забележе утиске које су осетили, - Венијамин Туденски као и Едризи, Вилардуен као и Робер де Клари, - не могу, описујући ту јединствену варош, да задрже своје дивљење. Трувери са Запада, до којих је био дошао глас о том блеску, говоре о Цариграду као о земљи снова, која се назире кроз неки златан сјај. Други писци услужно набрајају драгоцене светиње којима су богате византијске цркве. Али сви су подједнако били изненађени једном и истом ствари: чудним неиз-

мерним богатством те вароши која је, по речима Вилардуеновим, била „свим другима господарица“.

И то није све. У Европи XI века Цариград је заиста био краљ господа. Док груби витезови Запада не имађаху друге бриге ни разоноде сем лова и рата, византиски је живот био веома отмен и раскошан; угlaђеност у понашању, тражење префињених уживања, укус за књижевност и уметност били су свуда рас прострти. И можда још много више него материјално благостање те величанствене престонице, бароне крсташких ратова чудила је изванредна велелепност церемонијала која је окруживала цареву личност, сложеност етикете која је дубила провалу између поносног владаоца Визаније и осталог човечанства, театралне апотеозе у којима се васиљеус појављивао као представник или пре као сам израз божанства.

У том огромном друштву, на том церемонијалном двору, са строгом хијерархијом изведеном до ситница, крсташи са Запада појавише се као

„Дил је својим историјским радовима стекао глас једног од најбољих светских познавалаца византиске историје. Одлике Дила као историчара јесу: потпуно владање материјалом који се односи на предмет обраде; оштра и тачна анализа извора; способност повлачења великих линија и концептивног спровођења главне идеје кроз дело; широка концепција, дубока композиција, изванредна јасноћа у излагању; оштра психологска карактеристика главних личности, вешто сликање средине; оштроумна анализа догађаја и појава у историјском развитку и давање генералног оквира приказу, чији је предмет територијално или хронолошки ограничен. У вези са овом карактеристиком још нарочито нагласићу: да права снага Диља лежи у приказивању, а мање у истраживању историјских појава и процеса.“

Др Филарет Границ

доста неваспитани простаци, као досадни и непријатни наметљивци. И, пуни дубоког презира према тим шизматичним Грцима, неспособни у својој грубој надутости да ишта разумеју од толике утанчаности и

прелива учтивости, која их је вређала у њиховом самољубљу као недостатак обзира, најзад, и нарочито, врло раздражени тим чудним излагањем богатства, Латини не учинише ништа да угладе своје углове, и понашају се, по речима једног њиховог вође, самога Петра Пустинјака, „као лопови и разбојници“. Треба видети код тадашњих писаца какав је утисак, пун неспокојства и пренеражења, на Грке произвео неочекивани долазак тих наоружаних гомила, које одједном преплавише византиску територију. „Пролаз Франака“, пише један очевидан, „тако нас је запрепастио да више нисмо били свесни себе“. И пред тим гомилама, „многобројним“, вели Ана Комнина, „него звезде на небу и песак у мору“, пред том великим славољубивом властелом, „која су сањала о византиском царству“, разумљиво је да нам је кћи Алексија Комнина показала цара, свога оца, као „утонулог у море брига“.■

(...)

Шарл Дил

превела

Олга Косановићева, 1929.

Хор Ойленца из Тойоле концертом у цркви Св. великомученика Георгија на Ойленцу, уочи Бурђевдана, обележио је двогодишњицу њега постојања

СТАРОЗАВЕТНЕ ОСНОВЕ У ДНЕВНОМ БОГОСЛУЖБЕНОМ КРУГУ

Каленић у овом броју завршава објављивање рада Старозаветне основе у дневном богослужбеном кругу Рајка Стефановића, Ђакона, суплента Богословије Св. Јована Златоустог у Крагујевцу. Нажалост, због обима, оригинални рад неће бити у потпуности штампан. Изостављена су поређења Првог, Трећег и Шестог часа са старозаветним местима.

ЈУТАРЊЕ БОГОСЛУЖЕЊЕ (НАСТАВАК)

Јутрење је богослужење које се врши на почетку дана - ујутро и приказује почетак и прве знаке хришћанства. На јутрењу благодаримо Богу што нас је извео из таме ноћи на светлост дана, што је победио таму греха и смрти и просветио нас светлошћу истине и вечној живота.

Јутрење може бити: недељно, велико (са полијелејем) и свакидашње. Овде се излаже редослед свакидашњег јутрења. Поређење са Старим заветом почиње након читања Шестопсалмија.

Прочитавши псалме појци настављају:

Слава оцу и Сину и Светоме Духу, и сада и увек и све векове. Амин.

Алилуја, алилуја, алилуја, слава теби Боже (три пута).

За време читања прва три псалма свештеник у олтару чита првих шест молитава, а потом излази и пред Царским дверима чита још шест молитви. Молитве наводимо реченицу по реченицу, упоредо са старозаветним основама, онде где их буде било.

Прва молитва:

1. Благодаримо Ти, Господе Боже наш, што си нас подигао са постела наших

2. и ставио у уста наша реч хвале,

1. **Пс 71,8: Уста су моја пуне хвале твоје, славе твоје сваки дан.**

2. **Пс 63,3 б: Уста би моја хвалила тебе.**

3. да бисмо се клањали и приказивали свето име твоје. И молимо се твојој доброти, коју си свагда показивао у нашем животу;

3. **Пс 75,1: Хвалимо те, Боже, хвалимо: близу је име твоје. За тебе казују чудеса твоја.**

4. и сада пошаљи помоћ твоју онима што стоје пред лицем свете славе твоје и очекују од Тебе обилну милост;

4. Пс 20,2: Да ти пошаље помоћ из светиње, и са Сиона да те поткријепи.

5. и дај им, да служећи теби свагда са страхом и љубављу, славе неисказану благост твоју.

5. Пс 3,11: Служите Господу са страхом радујте се са трепетом.

Пс 134,2: Подигните руке своје к светињи, благосиљајте Господа.

6. Јер теби приличи свака слава, част и поклоњење, Оцу и Сину и Светоме Духу, сада и увек и у векове векова. Амин.

Друга молитва:

1. Од ноћи јутрењује дух наш к Теби, Боже наш, јер су заповести твоје светлост на земљи.

1. Ис 26,9: Душом својом жудим тебе ноћу, и духом својим што је у мени тражим те јутром; јер кад су судови твоји на земљи, уче се правди који живе у васиљеној.

2. Уразуми нас да у страху твоме правду и светињу творимо јер Тебе славимо, истинитог Бога нашег.

2. 5 Мој 6,4: Чуј Израиљу: Господ је Бог наш једини Господ.

Пс 119,27: Уразуми ме о путу заповјести својих и размишљају о чудесима твојим.

3. Приклони ухо твоје и услиши нас, и помени, Господе, поименице све присутне који се с нама моле и спаси их силом твојом.

3. Пс 86,1-2: Пригни, Господе! ухо своје и услиши ме, јер сам невољан и ништ. Сачувай душу моју, јер сам твој поклонник. Спаси слугу својега, Боже мој, који се у те узда.

Пс 17,6 б: Боже! пригни к мени ухо своје, и чуј ријечи моје.

4. Благослови народ свој и посети наслеђе твоје.

4. Пс 28,9: Спаси народ свој, благослови достојање своје; спаси их и уздижи их довојека.

5. Даруј мир свету твоме, цркву твојим, свештеницима, и свemu народу твоме. Јер је благословено и препрослављено свечасно и величанствено име твоје, Оца и Сина и Светога Духа, сада и увек и у векове векова. Амин.

Трећа молитва:

1. Од ноћи јутрењује дух наш к Теби, Боже, јер су заповести Твоје светлост.

1. Ис 26,9: Душом својом жудим тебе ноћу, и духом својим што је у мени тражим те јутром; јер кад су судови твоји на земљи, уче се правди који живе у васиљеној.

2. Научи нас, Боже, правди твојој, заповестима твојим и наредбама твојим.

2. Пс 119,12: Благословен си Господе! научи ме наредбама својим.

Пс 119,68: Ти си добар, и добро чиниш; научи ме наредбама својим.

3. Просвети очи ума нашег, да не бисмо заспали у гресима на смрт.

3. Пс 13,3: Просвијетли очи моје да не заспим на смрт.

4. Одагнај сваки мрак из срца наших. Даруј нам сунце правде, и печатом твога Светога Духа сачувај живот наш беспрекорним.

5. Управи стопе наше на пут мира.

4-5. Пс 119,133: Тврди стопе моје у ријечи својој, и недај никакому безакоњу да овлада мном.

6. Дај нам да у радости угледамо јутро и дан, да бисмо Ти узносили јутрање молитве. Јер је твоја моћ, и твоје је царство и сила и слава, Оца и Сина и Светога Дуга, сада и увек и у векове векова. Амин.

Четврта молитва: Не налазимо места са старозаветним основама.

Пета молитва:

1. Ризнице добра, непресушни изворе, Оче свети чудотворни, свемоћни и Сведржитељу, сви се Теби клањамо и Теби се молимо, призывајући твоју милост и твоју доброту у помоћ и заштиту нашој смерности: помени Господе, слуге твоје;

2. прими од свих нас јутарње молитве као кадило пред Тобом,

1-2. Пс 141,2 а: Нека изађе молитва моја као кад пред лице твоје.

3. и ниједнога од нас не учини ништавним него нас све снабди добротом твојом. Помени, Господе, оне што бдију и поју у славу твоју и Јединородног Сина твог и Бога нашеј, и Светог Духа твог,

4. буди им помоћник и заштитник,

3-4. Пс 62,7: У Богу је спасење моје и слава моја, тврди град и пристаниште мени је у Богу.

5. прими њихове молитве у наднебески и духовни твој жртвеник. Јер си Ти Бог наш, и Теби славу узносимо, Оцу и Сину и Светоме Духу, сада и увек и у векове векова. Амин.

Шеста молитва:

1. Благодаримо Ти, Господе Боге спасења наших,

1. Пс 68,19 а: Благословен Господ сваки дан.

Пс 68,20 а: Овај је Бог наш Бог спаситељ,

2. јер све чиниш на добробит спасења нашег, да свагда гледамо Тебе, Спаситеља и добротвора душа наших, јер си нас веома одмрио током прошле ноћи, и подигао нас са постелье наших, и довео на поклоњење часном имену твоме. Стога Те, Господе, молимо: дај нам благодат и силу,

3. да се удостојимо певати теби разумно и молити се непрестано...

2-3. Пс 47,6-7: Јер је Бог цар од све земље појте пјесму. Бог царује над народима; Бог сједи на светом престолу свом.

4. у страху и трепету градећи своје спасење заузимањем Христа твога. Помени, Господе, и оне што ноћу вапију Теби, услиши их и помилуј, и сатри под ноге њихове невидљиве и ратоборне непријатеље.

Јер си Ти цар мира и Спас душа наших, и Теби славу узносимо, Оцу и Сину и Светоме Духу, сада и увек и у векове векова. Амин.

Седма молитва:

1. Боже и Оče Господа нашега Исуса Христа, Ти си нас подигао са постелье наших и сабрао нас у време молитве, дај нам благодат да отворимо уста своја и прими наша благодарења по моћи нашој,

2. и научи нас наредбама твојим,

1-2. Пс 119,12: Благословен си Господе! научи ме наредбама својим.

3. јер не знамо како треба да се молимо ако нас Ти, Господе, не упутиш Духом твојим Светим. Стога Ти се молимо: ако што до овога часа згрешисмо, речју, или делом, или мишљу, вољно или невољно, Ти разреши, отпусти, опрости.

4. Јер ако на безакоња будеш гледао, Господе, Господе, ко ће опстати? Јер је у Тебе избављење;

3-4. Пс 130,3-4: Ако ћеш на безакоња гледати Господе: Господе, ко ће остати? Али је у тебе праштање, да би те се бојали.

5. Ти си једини свет, силни помоћник, заштитник живота нашег, и Ти си свагдања песма наша. Нека је благословена и прослављена моћ царства твога, Оца и Сина и Светога Духа, сада и увек и у векове векова. Амин.

Осма молитва:

1. Господе Боже наш, Ти си одгнао дремежну тромост од нас и сазвао си нас светим позивом...

2. да и ноћу пружамо к Теби руке наше...

1-2. Пс 134,2: Подигни руке своје к светињи, и благосиљајте Господа.

3. и одајемо ти хвалу за одлуке правде твоје:

3. Пс 119,62: У по ноћи устајем да те славим за праведне судове твоје.

4. прими молбе наше, молења, исповести, ноћна богослужења; и даруј нам, Боже, веру непостидну, наду поуздану, љубав нелицемерну;

5. благослови наше одласке и доласке,

4-5. Пс 121,8: Господ ће чувати улазак твој и излазак твој, одсад и дoviјeka.

6. поступке, дела, речи, мисли; и дај нам да достигнемо почетак дана, хвалећи, певајући, благосиљајући благост твоје неисказане доброте. Јер је благословено свесвeto име твоје, и прослављено царство твоје, Оца и Сина и Светога Духа, сада и увек и у векове векова. Амин.

Девета молитва нема старозаветне основе.

Десета молитва:

1. Господе Боже наш, Ти си људима подарио отпуштење грехова кроз покајање, и показао нам показање пророка Давида као пример сазнања и исповедања грехова и оправштја.

1. 2 Сам 12, 16-17: И Давид се молајше Богу за дијете, и пошћаше се Давид, и дошајши лежаше преко ноћи на земљи. И старјешине дома његова усташе око њега да га подигну са земље, али он не хтје, нити једе што с њима.

2. Ти сам, Владико, по великој милости својој помилуј нас пале у

многе и велике греше, и по обиљу доброте твоје очисти безакоња наша.

2. Пс 51:1:
Смиљу се на ме,
Боже по милости
својој и по великој
доброти својој
очисти безакоње
моје.

3. јер Теби са-
грешисмо, Госпо-
де,

3. Пс 51,4 а:
Самоме теби са-
грешисмо и на
твоје очи зло учи-
них.

4. Теби који знаш скривености срца људског и једини имаш власт отпуштати греше;

5. срце чисто саздавши у нама, и духом владаљачким утврдивши нас и радост и спасење казавши нам,

4-5. Пс 51,10-12 а: Учини ми Боже, чисто срце, и

дух прав понови у мени. Немој ме одвргнути од лица својега, и светога духа својега немој узети од мене. Врати ми радост спасења својега.

6. не одбаци нас од лица твога,

6. Пс 51,11 а: Немој ме од-
вргнути од лица својега,

7. него као благ и човекољубив дај нам да Ти све до последњег даха свог приносим жртву правде и принос на светим жртвеницима твојим. Милошћу и добротом и човекољубљем јединородног Сина твога, са којим си благословен, са свесветим и благим и животворним твојим Духом, сада и увек и у векове векова. Амин.

Једанаеста молитва:

1. Боже, Боже наш, Ти си вољом својом створио Умне и Словесне Силе; Тебе молимо и преклињемо: прими наше свесрдно славословље са свима твојим створењима, и узврати богатим даровима доброте твоје, јер Теби се преклања свако колено оних који су на небу и на земљи и под земљом,

2. и свака твар и створење велича несхвртљиву славу твоју,

1-2. Пс 150,6: Све што дише нека хвали Господа.

3. јер си Ти једини Бог истинит и многомилостив.

3. 2 Мој 34,6: Јер пролазећи

**Господ испред њега викаше: Господ, Господ, Бог милостив, жа-
состив, спор на гњев и обilan
милосрђем и истином.**

4. јер тебе славе све Силе Небеске,

**4. Пс 148,2: Хвалите га, сви
анђели његови, хвалите га, све
војске његове.**

5. и теби славу узносимо, Оцу и Сину и Светоме Духу, сада и увек и у векове векова. Амин.

Дванаеста молитва:

1. Славимо, хвалимо, благоси-
љамо и благодаримо Теби, Боже о-
таца наших, што си уклонио таму
ноћи и опет нам показао светлост
дана.

2. Но преклињемо твоју добро-
ту: очисти греше наше, и прими мо-
љење наше у великому милосрђу
твом, јер прибегавамо Теби милот-
ством и свемоћном Богу;

**1-2. Пс 79,9: Помози нам Боже,
спаситељу наш, ради славе
имена својега, избави нас и очи-
сти од гријеха наших ради име-
на својега.**

3. нека сине у срцима нашим и-
стинско сунце правде твоје, про-
свети ум наш и чувства сва сачу-
вај;

**3. Мал 4,2: А вама који се бо-
јите имена мојега, грануће сунце
правде, и здравље ће бити на**

зрацима његови-
јем, и излазићете
и скакаћете као
теоци од јасала.

4. да бисмо, као
по дану честито хо-
дећи путем запове-
сти твојих, дости-
гли у живот вечни,

**4. Пс 119,32-
33: Путем запови-
јести твојих тр-
чим, јер си раши-
рио срце моје.
Покажи ми, Го-
споде, пут наре-
даба својих, да се
држим до краја.**

5. јер је у теби
извор живота, и уд-
остојили се насле-
ђивања неприступ-
не светлости твоје.

**5. Пс 36,9: Јер
је у тебе извор
животу, твојом
светлошћу види-
мо светлост.**

6. Јер си Ти Бог
наш, и Теби славу
узносимо, Оцу и
Сину и Светоме Ду-
ху, сада и увек и у
векове векова. Амин.

Затим свештеник произноси ве-
лику јектенију.

Поређење са Старим заветом
извршено у Вечерњу, Каленић, 1
(2001), страна 23.

На крају јектеније свештеник каже:

1. Бог Господ и јави се нама,
благословен је онај који иде у име
Господње.

**1. Пс 117,27а-26б: Бог је Гос-
под и он нам се јавио; Нека је
благословен који иде у име Гос-
подње.**

Са стиховима:

1. Хвалите Господа јер је добар,
јер је довека милост његова.

**1. Пс 118,1: Хвалите Господа,
јер је добар, јер је довијека ми-
лост његова.**

2. Опколише ме са свих страна и
именом Господњим сам их одбијао.

**2. Пс 118,11: Оптекоше, оп-
колише ме; али их у име Господ-
ње разбих.**

3. Нећу умрети, него ћу живети
па ћу казивати дела Господња.

**3. Пс 118,17: Нећу умријети,
неко ћу жив бити и казивати дје-
ла Господња.**

4. Камен који зидари одбацише,
тај поста угаони камен. Од Господа
би ово и дивно је у очима нашим.

4. Пс 118,22-23: Камен који одбацише зидари, поста глава одугла. То би од Господа и дивно је у нашим очима.

Потом појци певају четири пута: Бог је Господ и јави се нама, благословен је онај који иде у име Господње.

Затим долази тропар светога тога дана, слава и ниње, па бого родичен по гласу тропара.

После тропара долазе катизме. Наиме, Псалтир који има 150 псалама подељен је на 20 делова који се зову катизме. Сваки дан, у току јутарњег и вечерњег богослужења, прочитају се два до три катизме, а у току недеље свих двадесет.¹⁵

(Важно је напоменути да приликом служења бденија, поред наравно извесних измена, овде би опет дошла до изражaja старозаветна места. То су, на првом месту, такозвани полијелејни псами (Пс 134, 135), после њих величаније и псалам изабрани који је спој стихова више псалама, у зависности од празника).¹⁶

Сада долази педесети псалам (Пс 51, 1-19).

Почиње канон јутрења. Како је садржај канона јутрења изменјив (у зависности од дана), нећемо га излагати. Међутим, то не значи да канон нема старозаветну основу. Напротив. Канон са својих девет, односно осам песама, јер се друга изоставља, настао је управо на основу девет библијских песама, од којих се чак осам налазе у Старом Завету и то:¹⁷

1. Песма благодарности коју је Мојсије испевао по преласку преко Црвеног мора (Нав 15, 1-19);

2. Песма прекора Мојсијевог упућена неблагодарном народу (5. Мој 32, 1-43); (Због свог садржаја - покажног, ова песма се налази у посном триоду).

3. Радосна химна пророчице Ане због добитка сина (1 Цар 2, 1-10);

4. Молитва пророка Авакума која садржи и месијанску благовест (Ав 3, 1-3);

5. Молитва пророка Исаје, која такође изражава радост због доласка Спаситеља света (Ис 26, 9-19);

6. Молитва пророка Јоне док је био у утроби кита (праслика Спаситељевог тродневног боравка у аду) (Јон 2, 3-10);

7. Молитве тројице младића у пећи (Дан 3, 26-56);

8. Молитве тројице младића у пећи (Дан 3, 57-58);

После осме песме, свештеник кади цео храм. Кајење је, без сумње, старозаветног порекла. Та-

ко видимо у скинији кадиони олтар на коме се смела приносити само кадиона жртва (види 2. Мој 30, 1-9).

9. Ова песма је новозаветног карактера (Лк 1, 46-79).

После девете песме свештеник произноси малу јектенију у којој препознајемо старозаветне основе. Погледајмо:

1. Опет и опет у миру Господу се помолимо.

1. Пс 51,1: Смиљу се на ме, Боже, по милости својој, и по великој доброти својој очисти бе-закоње моје.

2. Заштити, спаси, помилуј и сачував нас, Боже, благодатију твојом.

2. Пс 28,9: Спаси народ свој, благослови достојање своје; спаси их и уздјики их довјека.

Пс 123,3: Смиљу се на нас, Господе, смиљу се на нас јер смо се довољно напатили срамоте.

Пс 18,1-2: Љубићу те, Господе крјепости моја. Господе граде мој, који се оборити не може, избавитељу мој, Боже мој горо на којој се не боиш зла, штите мој, раме спасења мојега, уточиште моје.

Пс 29,11: Господ ће дати силу народу својему, Господ ће благословити народ свој миром.

Пс 106,47: Спаси нас, Господе Боже наш, и покупи нас из не-знабожаца, да славимо свето име твоје, да се хвалимо твојом славом.

После мале јектеније поје се свјетилан дана, слава и ниње, па богоодичан.

Затим долазе хвалитни псалми (Пс 148, 1-14; 149, 1-9; 150, 1-6).

Сада долази мало славословље:

1. Теби доликује слава, Господе Боже наш, и славу узносимо теби, Оцу и Сину и Светоме Духу, сада и увек и у све векове, амин.

Слава теби који нам показа светлост.

Слава на висинама Богу и на земљи мир, међу људима добра воља.

Хвалимо те, благосиљамо те, клањамо ти се, славимо те, благодаримо ти због твоје велике славе. Господе, царе небески, Боже Оче, Сведржитељу, Господе Сине јединородни, Исусе Христе, и Свети Духе. Господе Боже, јагње Божије, Сине Очев, који уклањаш грех свете, смиљу се на нас. Ти који уклањаш грехе света.

Ти, који седиш са десне стране Оца прими молитву нашу и смиљу се на нас, јер си ти једини свет, ти

си једини Господ, Исус Христос, на славу Бога Оца, амин.

Свакога дана благосиљаћу те и хвалићу твоје име довека и у све векове.

Господе, ти си нам био приблизиши от поколења до поколења. Ја рекох: Господе, смиљу се на мене, исцели ми душу јер ти згрешаши. Господе, теби се обратих, научи ме да вршим твоју вољу, јер си ти мој Бог, јер је у теби извор живота. У твојој светлости видећемо светлост. Укажи милост онима који те познају.

Удостоји, Господе, да се овога дана сачувамо од греха. Благословен си Господе, Боже отаца наших, твоје име је хваљено и прослављено довека, амин.

Нека буде милост твоја на нама Господе, онако како се уздасмо у тебе. Благословен си, Господе, научи ме својим одредбама. Благословен си, Владико, уразуми ме својим одредбама. Благословен си, Свети, просвети ме одредбама својим.

Господе, твоја милост је довека, не презри дело својих руку. Теби доликује хвала, теби доликује песма, теби слава доликује, Оцу и Сину и Светоме Духу, сада и увек и у све векове, амин.

1. Пс 148,13: Нека хвале име Господње; јер је само његово име узвишене, слава његова на земљи и на небу.

Пс 150,1-2: Хвалите Бога у светињи његовој, хвалите га на тврђи славе његове. Хвалите га према сили његовој, хвалите га према високоме величанству његову.

Ис 53,5-7: Али он би рањен за наше пријеступе, избијен за наша безакоња; кар бјеше на њему нашега мира ради, и раном његовом ми се исцјелисмо. Сви ми као овце зађосмо, сваки нас се окрену својим путем, и Господ пусти на ње безакоње свијех нас. Мучен би и злостављан, али не отвори уста својих; и као јагње на заклање вођен би и као овца нијема пред онијем који је стрижу не отвори уста својих.

Пс 110,1: Рече Господ Господу мојему: сједи мени с десне стране, док не положим непријатеље твоје за подножје ногама твојим.

Пс 119,12: Благословен си Господе научи ме наредбама својим.

Пс 90,2: Прије него се горе родише и сазда се земља и васиљена, и од вијека и до вијека ти си Бог.

Пс 36,10-11: Рашири милост своју на оне који те знаду, и правду своју на добра срца. Не дај да стане на мене нога охола, и рука безбожничка да ме заљуља.

Пс 99,9: Узвишујте Господа Бога нашега, и клањајте се на светој гори његовој, јер је свет Господ Бог наш.

Пс 145,2: Сваки ћу те дан благосиљати, и хвалићу име твоје довијека и без престанка.

Затим свештеник произноси сугубу па прозбену јектенију која почиње са:

Допунимо јутарњу молитву своју Господу. Навешћемо само оне прозбе за које смо нашли одговарајуће старозаветне основе. Погледајмо:

1. Заштити, спаси, помилуј и сачувај нас, Боже, благодаћу твојом.

1. 1 Дн 16,35: И реците: спаси нас, Боже спасења нашега, и скупи нас и избави нас од народа да славимо свето име твоје, да се хвалимо твојом славом.

Пс 106,47: Спаси нас Господе Боже наш, и покупи нас из неизабожаца, да славимо свето име твоје, да се хвалимо твојом славом.

Пс 109,26: Помози ми Господе, Боже мој, спаси ме по милости својој.

Пс 25,20: Сачувај душу моју и избави ме; не дај да се осрамотим, јер се у тебе уздам.

Пс 140,4: Сачувај ме, Боже, од руку безбожничких, од насиљника сахрани ме, који мисле да поткину ноге моје.

2. Анђела мира, верног вођу, чувара душа и тела наших, од Господа молимо.

2. 2 Мој 23,20: Ево ја шаљем анђела својега пред тобом да те чува на путу, и да те одведе на место које сам ти приправио.

Ис 63,9: У свакој тузи њиховој он бјеше тужан, и анђео који је пред њим, спасе их. Љубави своје ради и милости своје ради он их избави, и подиже их и носи их све вријеме.

НАПОМЕНЕ

15. О овоме детаљније види: *Велики шишик*, саставио Василије Николајевић, Београд 1984, 221-223, или *ТИПІКОНЬ*, књ 1, С. Петербург, 1997, 68-74.
16. Наведена старозаветна места за псалам изабрани имамо у делима: *Недеља Свете Педесетнице*, Превео еп. бачки Иринеј (Тирић), Нови Сад 1942, 172-173; или Служба телесног рођења, 64-65.
17. Лазар Мирковић, *Православна Литурђика* (први општи део), Београд 1982, 223-224.
18. Михаил Аранџ, *Как Молись Богу*, 85

3. Крај живота нашега да буде хришћански, без бола, непостидан, миран, и да добар одговор дамо на Страшном Христовом суду, молимо.

3. Пс 7,10: Штит је мени у Бога, који чува оне који су права срца.

Јектенију свештеник завршава возгласом после кога благосиљајући народ говори: Мир свима, појци одговарају и духу твоме. Затим свештеник окренут ка олтару произноси: Главе своје Господу приклонимо и док појци певају велико Теби Господе свештеник тихо изговара молитву главоприклонења која гласи:

1. Господе Свети, Ти обитаваш на висинама и на смерне гледаш,

1. Пс 113,5-7: Ко је као Господ, Бог наш, који сједи на висини; Који се сагиба да види што је на небесима и на земљи; Који из праха подиже убогога, и из кала узвишује ништега.

2. и свевидећим оком својим видиш сву творевину. Теби приклонисмо врат душе и тела и молимо Ти се:

3. Пружи руку своју невидљиву из светог обитавалишта твог и благослови све нас;

2-3. Пс 33,13-14: С неба гледа Господ, види све синове људске; С престола, на коме сједи, погледа на све који живе на земљи.

2. Дн 6,39: Тада чуј с неба, из стана својега, молбу њихову и молитву њихову, и добави им правицу, и опрости народу својему што ти буду згријешили.

4. и ако што сагријешисмо вольно и невольно, као благ и човеколубив Бог опрости, дарујући нам земаљска и надземаљска добра твоја.

Ова молитва као и молитва главоприклонења на вечерњем богослужењу има своју основу у молитви и благослову Ароновом у 4 Мој 22-27.¹⁸

Сада се поју стихире стиховије затим, слава и ниње, па богојади, потом кратка молитва:

Добро је хвалити Господа и певати твоме имену, Вишњи, објављивати ујутро милост твоју, и истину твоју сваке ноћи.

Трисвето: Оче наш.

Затим се поје тропар дана, слава и ниње, па богојади (то су такозвани отпусни тропари), а после њих долази сугуба јектенија. Наводе се само места која имају старозаветну основу.

1. Рецимо сви из све душе, и од свега ума свога, рецимо.

1. 5 Мој 12,1: Ово су уредбе и закони које ћете држати и творити у земљи коју ти је Господ Бог отаца твојих дао да је наслиједиш, докле сте год живи на земљи.

2. Господе сведржитељу, Боже отаца наших, молимо ти се, услиши и помилуј.

2. Мал 3,16: Тада који се боје Господа говорише један другоме, и погледа Господ и чу, и написа се књига за спомен пред њим за оне који се боје Господа и мисле о имену његову.

2. Дн 20,6: И рече: Господе Боже отаца наших! нијеси ли ти Бог на небу и владаш свијем царствима народнијем? није ли у твојој руци моћ и сила да ти нико не може одољети.

3. Помилуј нас, Боже по великој милости својој, молимо Ти се, услиши и помилуј.

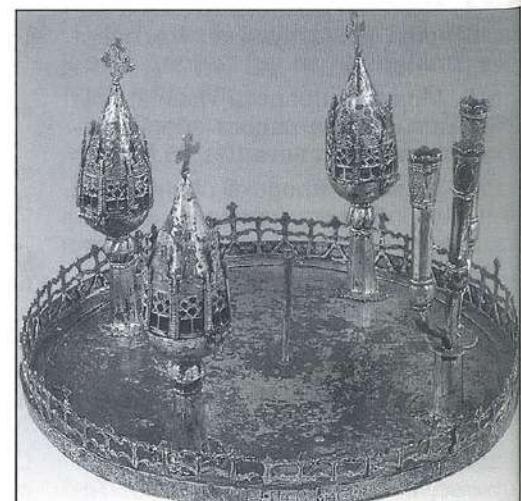
3. Пс 51,1: Смилуј се на ме, Боже, по милости својој, и по великој доброти својој очисти бекање моје.

Пс 123,3: Смилуј се на нас, Господе, смилуј се на нас, јер смо се довољно напатили срамоте.

Пс 145,7: Хвалићу велику доброту твоју и правду твоју пјеваће.

Крај као код Вечерњег богослужења. ■

Рајко Стефановић, Ђакон

ДЕЛЕГАЦИЈА ПОЉСКЕ ПРАВОСЛАВНЕ ЦРКВЕ У ШУМАДИЈИ

На Ђурђевдан ове године висока делегација Польске православне цркве, на челу са Блажењејшим митрополитом варшавским и све Польске Савом, била је гост епископа шумадијског Г. др Саве на његовој крсној слави. Делегацију су, поред Митрополита Саве, сачињавали: Његово високопреосвештенство архиепископ лублинско-хелмски Г. Авель, митроносниprotoјереј Леонцијуш Тофилук и protoјереј Доротеуш Савицки.

Високи гости су у престоницу Шумадијске епархије дошли у раним вечерњим часовима, где су их поред домаћина славе, епископа Саве, дочекали епископ бачки Г. др Иринеј, епископ осечко-пољски и барањски Г. Лукијан, епископ тимочки Г. Јустин и епископ браничевски Г. др Игњатије, са крагујевачким свештениством, министром вера и осталим званичним гостима. Поглавар Польске православне цркве митрополит Сава је дипломирао на Богословском факултету у Београду и духовни је син епископа шумадијског Г. Саве који га је привео на монашење и дао му име по првом архиепископу српском Светом Сави, а монашење је обавио блажено-почивши патријарх српски Г. Герман. Од тада су односи ове две Цркве постали приснији, што и потврђује ова званична посета првопрестолнику Польске митрополије Српској патријаршији.

У знак духовне оданости митрополит Сава је свог духовног оца даровао панагијом као израз највише љубави према једном црквеном великодостојнику, уз пригодно могољетствије на пољском језику „Столјит, столјит...“. Иначе, ова посета великодостојнику Польске митрополије би се могла назвати узвратном посетом епископу шумадијском Г. др Сави који је маја 1998. био у делегацији Српске цркве на устичењу тадашњег епископа Саве за митрополита и поглавара Польске пра-

Г. др Сава, митрополит варшавски и Г. др Сава, епископ шумадијски

вославне цркве, која има степен Митрополије.

Током вечере, по пољском обичају, сва четири госта Польске цркве су одржала здравице на руском језику како би оне биле свима разумљиве. Од свих њих чини се да је здравица младог protoјереја-стасирфора о. Доротеуша Савицког била најзапаженија, који је између осталог рекао: „Пролазећи вашом земљом за ово кратко време колико смо у Србији, видели смо лепоту и достојанство српског народа, смирење са којим он носи свој крст међу осталим православним народи-

ма. Ви страдате јер сте искрени...“. Можда је управо у његовим речима најкраће садржано објашњење зашто српски народ изазива поштовање и дивљење међу породицом осталих православних народа у свету. Здравицу је подигао и министар вера у влади Србије проф. др Г. Војислав Миловановић. У отпоздраву на ове здравице, домаћин славе - епископ Сава је у кратким цртама поменуо духовне везе двеју цркава у блиској прошлости и њихову узајамну сарадњу по плану богословског образовања и размене студената. Том приликом владика Сава је поклонио поглавару Польске цркве рукописну икону Пресвете Богородице, као и најновије наслове епархијске издавачке установе „Каленић“ свим члановима делегације.

Истога дана пре подне, у крагујевачком Саборном храму, владика Сава и владика Лукијан су, уз саслужење крагујевачких свештеника и бројног верног народа овога града, одслужили свету Архијерејску литургију. После службе, у епархијском двору владика Лукијан је домаћину славе епископу Сави, пререзао славски колач и био гост на ручку

ПОЉСКА ПРАВОСЛАВНА ЦРКВА

Хришћанство је на просторе данашње Польске дошло са југо-запада из Моравске кнежевине, са запада из Немачке и са истока из Кијевске Русије. У време пољског кнеза Мешка (Мечислава) Првог 966. године био је крштен св. Польски народ. У 13. веку су биле основане две православне епархије, а знатно касније 1840. основана је Православна варшавска епархија.

Православна црква у Польској добила је аутокефалију од Руске Мајке - Цркве 1948. са степеном Митрополије. Садашњи поглавар Польске православне цркве, Блажењејши митрополит Сава је осми поглавар од њеног оснивања, који је за архијереја хиротонисан 1979. а на престо поглавара Польске православне цркве усточилен маја 1998. године. Његова пуна тигула је: Блажењејши Митрополит варшавски и целе Польске.

Митрополија Польске цркве се данас састоји од 16 архијереја, укључујући јурисдикцију над православним Польцима у Португалији и Бразилу и има око пола милиона верника.

Д. С.

заједно са осталим званицама међу којима је било академика, професора Београдског универзитета, лекара и других угледних гостију. Запажени гост на ручку био јеprotoјереј-ставрофор Матеја Матејић, свештеник из Колумбуса, држава Охајо, САД, који је највише заслужан што се драгоцености, иконе и сви рукописи манастира Хиландара данас налазе на микрофилмовима и чувају на једном од најпознатијих училишта света - Харварду.

Здравица коју је међу првима подигао епископ Лукијан, а бурним аплаузом поздрављена од гостију, била је упућена домаћину славе епископу Сави са двоструким честиткама: за срећну славу и један редак јубилеј - ове се године навршава 40 година архијерејског служења Господу Његовог преосвештенства епископа Господина др Саве. Речи које су се том приликом чуле осликавале су важност и јубилеја и Ђурђевданског славља. Поздравни говори који су се даље чули били су изговорени са жељом за крепкост и истрајност епископа Саве на Његовом путу угледања на Христа.■

Драган Степковић

Слава храма Св. жена Мироносица, у изградњи, у Винчи код Тополе

ЗАПЕВАЊУ ВРЕМЕ ПРЕСТА, НЕ ПЛАЧИТЕ, ВЕЋ РЕЦИТЕ АПОСТОЛИМА ДА ЈЕ ВАСКРСАО

Дугогодишњи подстицаји епископа шумадијског Г. др Саве да једно од најугледнијих и најлепших шумадијских села, Винча, добије цркву, подржани од месног пароха, јереја Ђорђа Радишића и неколико вери православној најоданијих мештана, ове године донели су плодове. То се најбоље видело о слави цркве у изградњи (29. априла), на дан када се Црква сећа св. жена Мироносница (Марије Магдалине, друге Марије, Саломије, Јоване и других), св. Јосифа из Аритматеје, св. Никодима, сведока погреба и васкрса Го-

спода Исуса Христа: многи су дошли да укрепе велико винчанско дело, и надлежни епископ са свештеницима, и они који започеше градњу без велике подршке, представници општинске власти у Тополи... Али најдражи учесници били су Винчани, из сваке куће по неко, који коначно увидеше да им је место поред њихове најдраже куће-храма у коме ће становати Господ. А била је видљива и њихова подршка благородном делу, јер је прикупљен новчани прилог који гарантује да ће даља градња убрзано течи.

Чин резања славског колача, међу тек узраслим храмовним видовима, на месту где ће се налазити Свети Престо, обавио је Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава, уз саслужење свештеника Опленачког архијерејског намесништва. Поред овогодишњег домаћина, господина Мирка Радовановића, винчанског учитеља и свечара наредне славе, највећи украс била су увек радознала деца. Импоновало је што су и домаћини славе и они што се највише залажу за винчанску цркву, млади људи. Од ове године предњаче и чланови локалне пољопривредне задруге који су дошли до спознаје да је њихово предузеће немогуће без Божије помоћи.

Што јо миро жалосићио са сузами, о ученице, ви мешатиће.

У гробу се блисћа анђео и казује јо мироносицама.

Видиши ви гроб и уразумишиће, јер Сиас васкрсе из гроба.

† † †

*Врло рано јошко је мироносице гробу јвојему зајевајући;
но њима засића анђео и рече:
Зайевању време пресића, не плачиши!
већ рециши апостолима да је васкрсао.*

† † †

*Мироносице жене, кад с миром дођоши гробу јвојему, Сиасе, ридаху;
но анђео рече њима говорећи: што замисљајте живога међу мртвима?
Та он је Бог и васкрсе из гроба!*

Архијерејска проповед почела је истицањем улоге сведока у хришћанској икономији, нарочито првих и најважнијих сведока највећег догађаја у историји нашег спасења, вакрсења Господа Исуса Христа: св. жена Мироносница, св. Јосифа Аритматејског, св. Никодима. Важно место у сведочењу Спаситељеве науке жене Мироносице имају и што чине језгро лаичког апостолата на чијем је челу била Пресвета Богородица, а чији су чланови у стопу пратили Господа и помагали док је био у телу и проповедао своју Божанскую науку, стварајући тако Божије царство за нас, за само једнога од нас. Значај сведочења вакрсења, епископ Сава је тумачио симболичком црквених песама: „као што су Мироносице тражиле Исуса Назарећанина који, како рекоше анђели, није у гробу, устао је, тако сам и ја дошао у Винчу да заједно са вама

тражим Исуса Назарећанина“. Преосвећени владика Сава исказао је велику радост што види да су Винчани чврсто решени да брзо доврше своју цркву и помолио се, да и њих Бог награди као Мироносице - тако што се њима прво јавио.

Током славског ручка који је приређен у велелепној сали сеоског дома, тренутак највеће радости радовали био је када се видело да сви присутни својим прилозима обезбеђују суму новца која ће омогућити да ове године буде озидан знатан део храма Св. жена Мироносице у Винчи. Ни овом приликом нису изостале радосне архијерејске речи које су се слиле у јединствену поруку: нека Господ подари вредним Винчанима много деце, да би имао ко да наследи сву красоту коју створише данашње генерације.■

Р. К.

Слава Светосавске цркве на Аеродрому

КРАГУЈЕВЧАНИ ЦРКВУ НА АЕРОДРОМУ ДОЖИВЉАВАЈУ КАО БОЖИЈЕ ЗДАЊЕ

Храм Светог Саве Српског у крагујевачком насељу Аеродром, започет 1990. године у спомен пострадалим ћацима, радницима, професорима и осталим грађанима трагичне 1941. године, свечано је прославио своју славу 10. маја ове године на дан када се обновила жива успомена и подсећање на спаљивање моштију Светог Саве на Врачару пре више од четири века.

Крајем осамдесетих година, са благословом Његовог преосвештенства епископа шумадијског Г. др Саве, широм Шумадијске епархије започео је велики грађевински подухват који је до данас даривао верном народу око сто цркава. Не треба заборавити ни осликовање великог броја храмова, као и обнову све већег броја манастира. У том градитељском низу, црква Светог Саве је једна од најлепших и највеличанственијих шумадијских богомоља.

Оно што се дешавало на дан храмовне славе на Аеродрому, био је прави молитвени чин у коме су доминирали побожност и благојешије. Свету архијерејску литургију служио је епископ шумадијски Г. др Сава уз саслужење више крагујевачких свештеника. После резања славског колача, Његово преосвештенство владика Сава изразио је задовољство што овај храм сви Крагујевчани доживљавају као Божије здање које ће ускоро бити потпуно завршено.

Мада је био радни дан, црква је била препуна благочестивог народа. Да архијерејска литургија, као и увек у Шумадији, буде торжествена и узвишенна, допринео је, поред началствујућег, епископа Г. др Саве и служавших свештеника, високим извођачким дometima крагујевачки Хор младих.

Протојереј Живота Марковић, старешина цркве Светог Саве са братством храма и овогодишњим домаћином славе г. Радомиром Марковићем, приредио је свечани славски ручак.

Овај Божији дан био је прилика да се види како и у тешким временима започети храмови у славу Божију, помоћу Божијом и вољом људи оданих својој светој Цркви, успевају да буду коначно завршени и укращени за прослављање Господа.■

Б. С. Х.

ПРОПОЈАО ХРАМ СВЕТОГ ОЦА НИКОЛАЈА У ЕРДЕЧУ

Непосредно након освећења темеља за нову цркву у крагујевачком приградском насељу Ердечу 13. јуна 1998. године од стране епископа шумадијског Г. др Саве, наступила су извесна искушења која прате градњу већине цркава, тако да се није зидало очекиваном брзином. Доласком у Ердечко-Баљковачку парохију протојереја Милоша Миловановића, мењају се и чланови Грађевинског одбора. За председника је изабран Десимир Станић. То све ствара услове да врло озбиљна градња Светониколајевског храма у Ердечу почне 10. јула 2000. године. Радове са доста професионалног умећа изводи грађевинска група мајстора Милинка Милићића из Белошевца.

Када су се верници из Ердеча уверили да радови брзо одмичу, почели су у значајнијем износу да обезбеђују новчане и материјалне прилоге. Највећи допринос дају председник и чланови Грађевинског одбора. Радови се не прекидају до дубоке јесени.

Новопостављени парох, свештеник Слободан Бабић, непосредно по преузимању дужности почиње у недовршеном храму да реже славске колаче и да обавља крштења. То је још више везало мештане Ердеча за своју богомољу, па је, на пример, за Бадње вече организовано велико молитвено славље.

Повољне временске прилике ове зиме омогућиле су да у периоду од фебруара до 30. марта буду завршени грађевински радови. Због тога је Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава, приликом посете Ердечу 4. априла ове године, упутио речи похвале свима који су уложили труд да ово благословено дело буде врло брзо приведено крају. Тада је подељен и архијерејски благослов да се од празника Благовести у ердечком храму Светог оца Николаја почне служити сваке недеље и празника света литургија. На првом богослужењу било је и причењника. За Васкрс огласила су се и новопостављена црквена звона. На Ђурђевдан обављено је и прво венчање.

Чланови Грађевинског одбора, парох и благочестиви верници Ердеча већ су донели одлуку да у најкраћем периоду реализују послове, како би што пре могло доћи до освећења њихове нове цркве.■

Слободан Бабић, јереј

ПОСЛЕ ПОЖАРА У ПРЕОБРАЖЕНСКОЈ ЦРКВИ У СЕЛУ ЖАБАРИМА КОД ТОПОЛЕ

ЗАНЕМАРЕНА ЦРКВА И ЗАПАЉЕНА

Ипоред тога што се у нашем народу име Божије често спомиње и што имамо све више потврда да се Срби враћају Цркви и православној вери, много је нажалост и супротних примера. Потврду безбожништва и неверовања доживели смо овог пролећа у селу Жабарима код Тополе. Преображенска црква у овом селу крајем марта је упаљена.

„Добривоје је секиром развалио црквена врата, ушао је и узео око сто динара, па отишao у кафанду. Вратио се и упалио цркву. Случајно смо приметили ватру која се брзо ширila, позвали смо помоћ, тако да црква није више оштећена. Иначе, Добривје Шћекић из Доње Трнаве и до сада јечинио разноразна недела али први пут пали цркву. Можда да би овим чином опоменуо Жабарце колико су заборавили и занемарили своју богољоју. У селу је 1.420 душа, али на недељне службе готово да нико не долази. Током Великог поста причестило се само 170 верника. Да не говорим колико моји парохијани не хају што деценијама цркву нагриза зуб времена па је она и онако у лошем стању. Познати су и по томе што ружно говоре о цркви и свештеницима. Свих једанаест година, колико сам овде, трудим се да им улијем веру, љубав према Богу и ближњима, слогу, али са врло мало успеха. Ваљда и због тога овде вла-

дају лоши односи међу комшијама, пороци су се одомаћили, млади су препуштени улици...“ Овим речима отац Тихомир Анђелковић, парох жабарски, објашњава како је дошло до пожара у цркви, али и какво је морално и верско стање међу Жабарцима.

У подметнутом пожару изгорело је, поред видљиво оштећених зидова, много тога што се не може надокнадити. Нема више врло вредног и старог Пентикостара, Апостола из 1795. године као и других вредних књига. Изгорели су позлаћени путри, петохлебница, венчила, епитрахиљ са срмом, пет пари одежди, стихари, као и плаштаница која је пренета из старе горовичке цркве. Пожар је могао бити још катастрофалнији јер је пламен захватио и око две стотине килограма свећа.

Почетна процена штете је око 150.000 марака, мада ће детаљнији опис онога што је уништио и оштетио пламен дати крагујевачки Завод за заштиту споменика културе. Заиста, да би се црква вратила у претходно стање, потребно је много више него што могу и хоће да дају мало заинтересовани парохијани.

Да ли и јавним апелом Жабарце вреди подсетити колико су њихови преци били богати вером, када су се постарали да уз помоћ кнеза Милоша Обреновића и митрополита Ми-

Унутрашњост Жабарске цркве
после пожара

хаила подигну пре сто педесет година ову монументалну цркву, која је до наших дана била највећи сеоски храм у Српској патријаршији?■

Т. Лазаревић

ПАРАСТОС ПОВОДОМ ПЕДЕСЕТОГОДИШЊИЦЕ УПОКОЈЕЊА БЛАЖЕНЕ ПАМЈАТИ ЕПИСКОПА БУДИМСКОГ ДР ГЕОРГИЈА (ЗУБКОВИЋА)

На Велику среду, 11. априла 2001. године, Његово преосвештенство епископ шумадијски Господин др Сава служио је, у току овогодишњег Великог поста последњу литургију Прећеосвештених дарова. После литургије служен је парастос поводом педесет година од упокојења блаженопочившег епископа будимског др Георгија (Зубковића).

Ово је био повод да се сви у молитвама сетимо дивног јерарха, великог мученика за очување јединства Српске православне цркве, али и архијереја који је за све време свога архијерејства изграђивао лик и углед правог српског владике.

Иако временски удаљени од његовог доба, но емотивно везани за блаженопочившег епископа Георгија, после парастоса за покој његове душе, заједно са вла-

диком Савом, истинским поштоваоцем старих и добрих српских архијереја, евоцирали смо успомене на веома светао лик, организационе способности и (само)дисциплину покојног владике Георгија, што је ово више од пола века самопреторно градио у својој Епархији међу клиром и вернима.

Молимо се Господу да његовој племенитој и намученој души подари: „Што око не виде, и ухо не чу, и у срце човеку не дође...“ (1. Кор. 2.9), јер је истински љубио Бога и Цркву његову. Молимо се и да будуће генерације препознају у лицу покојног владике, одушевљеног служитеља Божијег олтара, истински образац српске православне више јерархије. Вечни му помен и Бог души да му опрости.■

В. Р. Ђ.

ИМОВИНА И КАПИТАЛ ШУМАДИЈСКИХ МАНАСТИРА ПРЕ ВИШЕ ОД СТО ГОДИНА

Сагледавање шта су шумадијски манастири имали крајем XIX века може разјаснити и врло актуелно питање: да ли данашња држава може исправити неправду која је СПЦ нанета после Другог светског рата отимањем имовине?

Подаци о имовини и капиталу манастира Благовештење, Вольавча, Грнчарица, Драча, Јошаница и Каленић на крају 1893. године, који су и данас најујгледније свете обитељи Шумадијске епархије, пронађени у Архиву САНУ (9296/179), у заоставштини Феликса Каница, поред своје фактографске вредности, могу разјаснити и врло актуелно питање: да ли данашња држава може исправити неправду која је нанета СПЦ после Другог светског рата отимањем имовине? Несумњиво, од пре неколико месеци деидеологизована Србија показала је да према цркви неће бити недобро на мерна. Само толико, доброна мер-

Манастир Јошаница Јоћејском
XX века

ност је нареду, и она зависи од многих услова. Када је реч о враћању отете имовине, поред добре воље, потреб-

но је да буду испуњени и ти други услови, економски, законодавни...

Сагледавање шта је СПЦ имала некад, а шта јој је данас остало, разјашњава још једно врло често постављено питање: зашто црква не чини више за свој народ. Јер, олако многи критикују нашу цркву што не чини ово или оно, например што нема боље школе и школованије „кадрове“, што на технолошки модернији начин не представља своје учење, што

се ефикасније не супротставља сектама, што су некадашње светиње још у рушевинама...

По правилу, они који постављају оваква питања немају ништа зајед-

ИНСТРУМЕНТАЛИЗАЦИЈА И ОДУГОВЛАЧЕЊЕ

У данашњем југословенском друштву проблем није и не може бити у томе што је црква одвојена од државе. Тако и треба да буде, а тако већ и јесте у читавом цивилизованом и демократском свету. Оно што се, пак, замерало партијама на власти у доба Милошевићевог режима јесте да су - наслеђујући структуру и органе, средства и начела комунистичког система - на нови, но ништа мање ефикасан, начин онемогућиле демократски дијалог у друштву, те поделу одговорности са свима осталима, па и црквом. Другим речима, цркви није допуштено да заузме оно место у друштву које јој припада сходно њеним духовним и моралним вредностима. Да би то уопште било могуће, држава мора постати идеолошки неутрална и одређи се свога досадашњег монопола над образовањем и васпитањем, те осигурати у оквиру својих надлежности да се у државним школама изводи факултативна верска настава.

Исто тако, религија се мораvalorизовати као конститутиван чинилац друштва, као што је неопходна и промена досадашњег еминентног

комунистичког уставног и законског третирања цркве као установе чије деловање припада искључиво домену човекове "приватности". Таквим нормативним уређењем места и улоге цркве у друштву - чији, иначе, слоган гласи: "Враћање у Европу" - изгони се у ствари хришћанство као сам европски темељ, уступајући место једном чудноватом хибриду "хришћанства без цркве".

Према томе, проблем који овде настаје јавља се тек уколико се не обезбеде здравски услови за слободу црквене делатности, већ се однос према цркви препусти "пракси" идеолошког и политичког волунтаризма, стварајући повољне услове за сваковрсну црквену инструментализацију. Када се, међутим, већи да је данас преко потребно и на нормативном плану "гарантовати" слободно и самостално црквено деловање, не мисли се само на област "уско религиозних ствари". То није неважно споменути, управо стога што је комунистички режим проглашено начело црквене подређености држави користио чак и за непосредно мешање у саме литургијске овире, уносећи у њих потпуно стране

елементе који су их могли разбити. У домен црквене слободе, поред тога, спада и њено учествовање у јавном животу, као и утицај на одлучивање о питањима од виталног и судбинског значаја за српски народ.

Такође, коначно би се морало реализовати и у нас оно што већ увек постоји у модерном и демократском свету - раздвојеност државе и цркве, која чини недопустивим свако државно мешање у "унутрашње црквене ствари". У том смислу, питање промене положаја цркве у нашем друштву данас је "судбински" повезано са питањем његовог демократског преображаја. Без демократије, наиме, не може бити ни слободне цркве у слободном друштву! Зато и звучи сасвим логично наглашено залагање Српске православне цркве за демократско, правно и плуралистички организовано друштво, а поготово друштво с поузданим гаранцијама за поштовање људских права и слобода. Овакво инсистирање на политичком плурализму представља изворно својство православља "усађено" у само биће православне цркве.■

Гордана Живковић,
Политика, 5. мај 2001.

ничко са црквом, ни у најеластичнијем тумачењу нису верници, већ су то само ради „моде“ и да би фарисејски наставили њену инструментализацију у контексту волунтаризма, који штети и држави и нацији и грађанину. Да не помињемо проблеме које стварају Српској православној цркви!

Чињенице о црквеној имовини некад и сад могле би помоћи да се више само не постављају питања цркви, већ да јој се најпре врати отето, па да се државном, политичком и законодавном стратегијом обезбеде услови да „хришћанска црква управи човјекову вољу сходно вољи Божјој, а Божја је воља, да људи почитују Створитеља свога, да међу њима на земљи влада међусобна љубав, да се сви они као обличја Божја једнако уважавају међу собом, да заједнички раде за опће добро и да се својим животом на земљи спреме, да постигну вјечно добро“.

Ови циљеви, које је Бог открио првим људима и који су и данас жељени циљ - не могу се остварити без материјалних добара које Српска православна црква нема.

Пре саопштавања архивских података о имовини шумадијских манастира 1893. године, из поседовног листа Благовештења преписујемо да 2001. године овај манастир располаже са једним хектаром и 70 ари обрадиве земље и 15 хектара шуме. Илуструјемо и шта се десило са делом каленићке имовине. ■

Sreski narodni odjor

Br. 1141
26 februar 1946 god.
Rekovac

Predmet: Uprava manastira Kalenića iz Kal. Frnjavora utvrđivanje objekata agrarne reforme
Na osnovu referata Mesnog narodnog odjora Kal. Frnjavora br. 19 od 17 januara 1946 god., zapisnika o održanoj raspravi na zoru mesnih agrarnih interesanta i propisa Zakona o agrarnoj reformi i unutrašnjoj kolonizaciji, Sreski narodni odjor sreza Levackog donosi:

O D L U K U

U utvrđivanju objekata agrarne reforme na posedima Uprave manastira Kalenića i Kal. Frnjavora:

1. Uprava manastira Kalenića iz Kal. Frnjavora, u smislu čl. 24 Zakona o agrarnoj reformi i unutrašnjoj kolonizaciji smatraju se jednim vlasnikom;

2. Vlasnici poseda nisu zemljoradnici u smislu čl. 1 st. 1 Zakona o agrarnoj reformi i unutrašnjoj kolonizaciji;

3. Posed uprave manastira Kalenića pada pod udar agrarne reforme u smislu čl. 3 st. 3 Zakona o agrarnoj reformi i unutrašnjoj kolonizaciji;

4. Posedu manastira Kalenića na osnovu čl. 3 st. 3 Zakona o agrarnoj reformi i unutrašnjoj kolonizaciji ostavlja se na ime maksimuma.

Osobljivo zemljišta: 15 hektara

Neosobljivo - suma 15 "

UKUPNO: 30 hektara.

(6) Shodno čl. 4 st. 1. Zakona o agrarnoj reformi i unutrašnjoj kolonizaciji, poseda manastira Kalenića ostavlja se i to: I zgrada zv. Stari konak sa 6 odelenja i podrumom, crkva i zvonara u crkvenoj porti, a ostalo izneseno je na zasebnoj tačaku:

7. Na osnovu čl. 3 st. 2. Zakona o agrarnoj reformi i unutrašnjoj kolonizaciji od ovog poseda oduzima se u korist zemljarskog fonda:

Osobljivo: u K.L.Kal. Frnjavor posed. list br. 1

Deo parcele br.	Ime parcele	Broj parca	Ha	Ari	m.kv.
Parcела	605 porta-zgrada	0	0	0	0
"	209 njiva-zgrada	1	11	0	0
"	292 livada	17	94	26	
"	1047 stala-čičnjak	0	22	20	
"	1122 pasnjak i stala	0	32	0	
"	1237 vodenica-njiva	0	14	9	
"	195 vočnjak	0	87	95	
"	196 "	0	50	21	
"	120 "	0	0	0	0

UKUPNO cel. poseda: 1069 ha 65 ari 42 m.kv.

Vlasnik poseda kač i svakom drugom licu obvezuje se da pišme obrazložena i stvarnim dokazima snađeće žalbu preko Sreskog narodnog odjora agrarnom суду pri Okružnom narodnom odjelu u Jagodini i to u roku od 3 dana od ja. nog o narodavanja odluke. Mesni agrarni interesenti mogu žalbu izjaviti i u zapisniku kod ovoga Odjora.

Mesni agrarni interesenti oslobođeni su svake takse za izjava i izdavanje žalbe.

U Rekovcu 26. februara 1946 godine.

Sekretar SNO
Drag. Jakov. Ije. ic, s.r.

(M.P.)

Iz Prezidienta SNO
B. Petro. ic, s.r.

ПОПИС ИМОВИНЕ ШУМАДИЈСКИХ МАНАСТИРА 1893. ГОДИНЕ

КРАГУЈЕВАЧКИ ОКРУГ

БЛАГОВЕШТЕЊЕ

њива - 26,78 ха

ливада - 0,50 ха

винограда - 5,50 ха

воћњака - 1 ха

забрана - 5 ха

шума - 120 ха

СВЕГА ЗЕМЉЕ - 158,78 ха

кућа за становање - 1

других зграда - 2

воденице са два витла - 2

у свему непокретном имању - 29.800 динара

готовине у благајни - 5,20 динара

свега капитала - 5,20 динара

остатак капитала - 5,20 динара

свега у покретном и непокретном имању - 29.805,20 динара

приход у 1893. години - 1.207,60 динара

издатак у 1893. години - 1.202,40 динара

ВОЉАВЧА

њива - 40 ха

ливада - 10 ха

винограда - 9 ха

воћњака - 10 ха

забрана - 165 ха

СВЕГА ЗЕМЉЕ - 234 ха

кућа за становање - 1

других зграда - 2
воденице са три витла - 2
у свему непокретном имању - 90.200 динара
готовине у благајни - нема
свега у покретном и непокретном имању - 90.200 динара
приход у 1893. години - 2.004,27 динара
издатак у 1893. години - 2.008,20 динара

ГРНЧАРИЦА

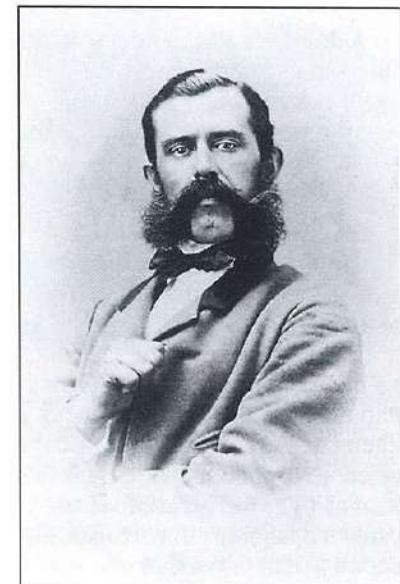
њива - 10,37 ха
ливада - 20,58 ха
воћњака - 23,12 ха
забрана - 83,28 ха
СВЕГА ЗЕМЉЕ: 137,35 ха
кућа за становање - 1
амбар - 1
других зграда - 1
у свему непокретном имању - 17.600 динара
готовине у благајни - 17,80 динара
код Управе фондова - 1.663,79 динара
код других новчаних завода - 125 динара
СВЕГА КАПИТАЛА - 1.806,59 динара
дуга приватним повериоцима - 2.165 динара
свега дуга - 2.162 динара
остатак капитала - 355,41 динара
свега у покретном и непокретном имању - 71.244,59
динара
приход у 1893. години - 1.363,80 динара
издатак у 1893. години - 1.345,40 динара

МОРАВСКИ ОКРУГ**ЈОШАНИЦА**

њива - 2,08 ха
ливада - 8,55 ха
винограда - 1,96 ха
воћњака - 4,19 ха
забрана - 2,55 ха
шума - 465,05 ха
СВЕГА ЗЕМЉЕ - 484,38 ха
зграда за становање - 1
воденице са једним витлом - 2
у свему непокретном имању - 2.420 динара
готовине у благајници - 1.125 динара
код Управе фондова - 4.159,83 динара
код других новчаних завода - 280 динара
код приватних дужника - 3.568 динара
свега капитала - 9.132,83 динара
дуга другим новчаним заводима - 678 динара
свега дуга - 678 динара
остатак капитала - 8.454,83 динара
свега у покретном и непокретном имању - 10.874,83 динара
приход у 1893. години - 2.995,38 динара
издатак у 1893. години - 3.341,92 динара

ДРАЧА

њива - 15,64 ха
ливада - 16,02 ха
винограда - 3,54 ха
воћњака - 3 ха
забрана - 10 ха
шума - 116 ха
СВЕГА ЗЕМЉЕ - 164,80 ха
зграде за становање - 2
механа - 1
дућан - 1
амбар - 1
других зграда - 5
воденица са два витла - 1
у свему непокретном имању - 37.500 динара
готовине у благајни - 35,37 динара
свега капитала - 35,37 динара
дуга Управи фондова - 9.000 динара
свега дуга - 9.000 динара
остатак капитала - 8.964,63 динара
свега у покретном и непокретном имању - 28.535,37 динара
приход у 1893. години - 3.063,27 динара
издатак у 1893. години - 3.027,86 динара

Феликс Канић, 1829 - 1904

КАЛЕНИЋ

њива - 30,38 ха
ливада - 25,31 ха
сувата - 41,28 ха
винограда - 1,96 ха
воћњака - 6,23 ха
забрана - 130,13 ха
шума - 1.825,78 ха
СВЕГА ЗЕМЉЕ -
2.061,07 ха
кућа за становање - 1
механе - 2
дућан - 1
воденица са једним витлом - 1
у свему непокретном имању - 32.500 динара
код Управе фондова - 4.181,65 динара
код приватних дужника - 350 динара
свега капитала - 4.531,65 динара
остатак капитала - 4.531,65 динара
свега у покретном и непокретном имању - 37.031,65 динара
приход у 1893. години - 8.511,42
издатак у 1893. години - 8.496,03 динара

Н. Јованчевић

Црква и држава

СРПСКИ СРЕДЊОВЕКОВНИ ВЛАДАОЦИ КАО ЧУВАРИ ВЕРЕ ПРАВОСЛАВНЕ

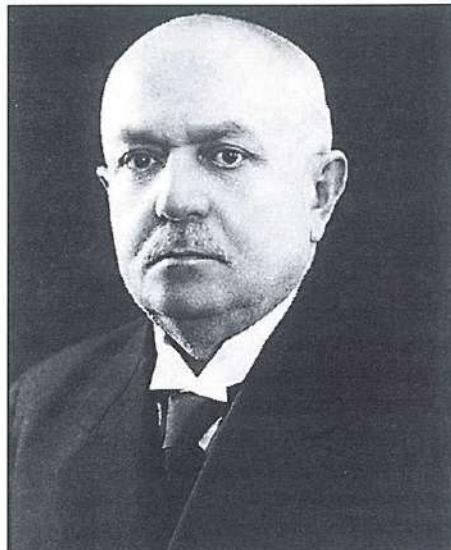
Некритичко и тенденциозно тумачење односа цркве и државе у Византији и средњовековној Србији условљава и данас неразумевање овог питања. Врло речита историјска разјашњења која се и данас могу употребити, даје професор Београдског универзитета Теодор Тарановски (рођен 1875. у Плонску на граници Русије и Польске, умро 1938. у Београду) у својој чувеној Историји словенских права (Београд, 1931, 1934, 1937), из које Каленић преноси неке најважније напомене о вези цркве и државе.

Између многих предрасуда односно Византије, које по мало, али ипак стално падају под ударцима научно-критичког историјског истраживања, најдуже се одржава неаргументовано тврђење о тобожњем постојању у Византији цезаропапизма, под којим се разуме усрдсређивање у рукама царева осим световне и врховне духовне власти налик на власт папску. Пошто је познато и нико то не пориче, да није византијски цар имао ни право на црквену поуку, ни право свештенства, ни право хиротонисања, потпуно је очевидно, да о цезаропапизму у Византији не може бити ни говора.

(...)

Црква и држава у Византији сачињавале су јединствени црквено-политички организам, те им је био постављен заједнички задатак, и то да пасу стадо Христово. Стога није цар ни могао да остави верски и црквени живот без пажње и сарадње са своје стране, него је баш био дужан да буде активни сарадник у верским и црквеним пословима. Правоверни је цар био изричito признат и нарочито позван као „чувар вере“, који је имао да верски и црквени живот надзира.

И српски су владаоци сматрали православље као основу своје власти и државе. Вршили су српски владаоци и функције чувара вере, и то почињући од Стефана Немање и његове борбе против богојилске јереси и надаље. Те су се функције нарочито развиле и разгранале под Душаном, зашто су овлашћивале потпуност преузете царске власти. Душан је био свестан, да је он „благоверни православни цар“, коме пристоји да буде чувар вере, дакле и

Теодор Тарановски, 1875 - 1936

надзорник над црквом. Према томе Душанов законик се брине „најпрво за христијанство“ (чл. 1), и у првоме своме члану заповеда „да се очисти христијанство“, наиме од јереси, од празноверица, од вређања верског и црквеног закона, од нерада и злоупотребе црквених власти, од нереда у црквеном животу. Услед тога цар Душан уноси у свој Законик кривична дела против вере; тим поводом не прописује ипак ништа, што не би постојало у канонима, него се изричito позива на „закон црквени“, „закон светих отаца“, те смера само да спољашњом снагом државне заповести помогне верски закон, да се он стварно спроведе у живот. Ради бољег уређења верског и црквеног живота а у сагласности са канонима Законик прописује, да више не буде невенчаних бракова, него да се сви венчају (чл. 2, 3), да се свуда по парохијама поставе попови и протопопи за верску поуку (чл. 7, 11), да црквене власти не узму мита (чл. 13), да се у манастирима игума-

ни постављају строго по канонима (чл. 14), да се у манастирима чува „киновија“ - општежитије (чл. 15, 17), да се црква бори против отпадништва од православне вере и против празноверица и да попови празноверицама не попуштају (чл. 6, 20), да се црквени суд врши у свemu по канонима, нарочито да се пази, да се одлучење од цркве пресуђује строго законито (чл. 4, 5). Особито се Душанов законик брине, да црква испуни своју социјално-политичку мисију у држави, те према томе наређује: „по свим црквама да се хране сиромаси онако, како су наредили основаоци; ако ли их који митрополит, епископ или игуман не би хранио, да се с тог достојанства збаци“ (чл. 28).

Пошто није црква била одвојена од државе, него је с њом заједно сачињавала један сложени и сложни црквено-политички организам, додељивало се цркви одређено учешће у државном животу. Ту прво долази право црквених достојанственика на милосрдну интервенцију код световне власти, која је интервенција била позната и прошиrena у Византији.

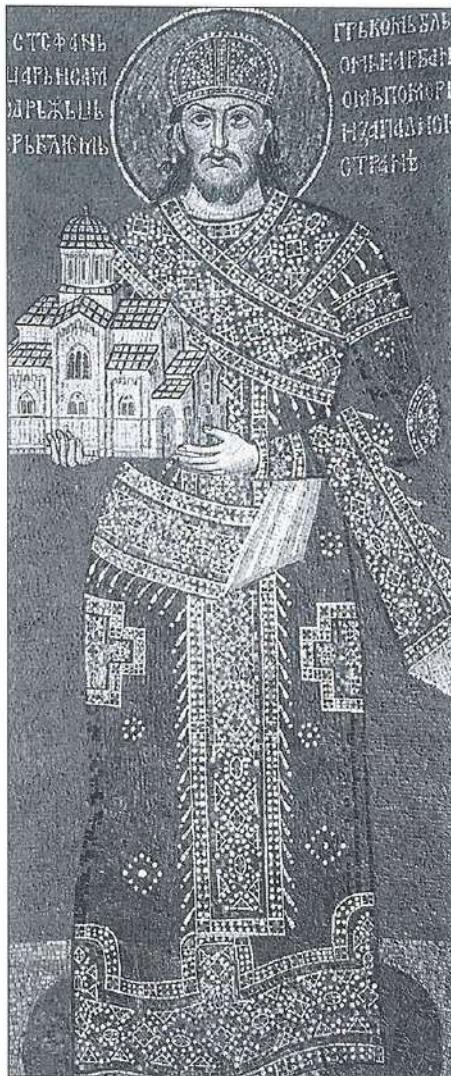
Право милосрдне интервенције састојало се у томе, што су црквени достојанственици били овлашћени да узимају под своју заштиту мале и сиромашне људе, које би потискивали и неправично гонили великаши и богаташи, као чак и органи државне власти; иста се заштита простирала на заточенике и затворенике, и на сиротињу уопште.

У Русији је право милосрдне интервенције било познато под називом „право печалованија“ и остваривало се по угледу Византије и налик на византијску праксу. Да ли је

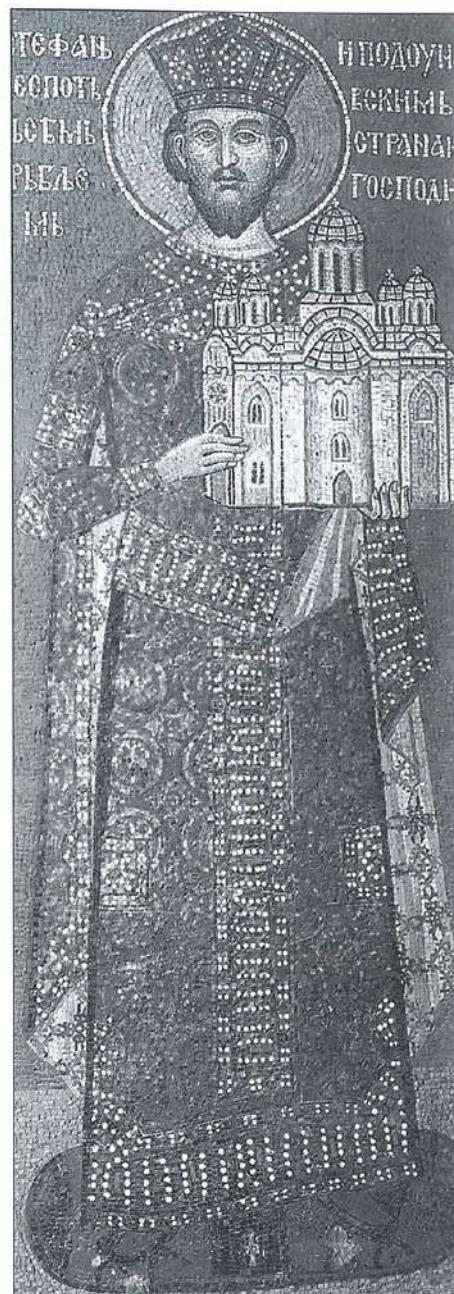

исте праксе било и у средњовековној Србији, о томе, на жалост, немамо изворних података, али узрок је томе само у оскудици извора. Иначе мислимо, да је право цркве на милосрдну интервенцију било познато и признато и у Немањићкој држави. Можемо чак забележити и један случај такве милосрдне интервенције, испричан у животопису краља Стефана Дечанског. Из Цариграда, где је живео у прогонству, обратио се Стефан епископу Данилу, који се налазио у Светој Гори у Хиландару, и замолио га је, да му издејствује код његовог оца краља Милутина опроштење и дозволу за повратак у домовину. Данило је одржао савет са целим хиландарским сабором, на коме је било одлучено, да се учини пред краљем одговарајуће „прошење“; то је „прошеније“ било упућено краљу преко архиепископа - „такожде мольбу састворше к преосвештеному архиепископу Никодиму, како да потрудит се с сими посланими до благочестивааго краља“. Са молбом и „прошенијем“ отишла је у Србију нарочита депутација од Хиландара и дошла је прво код архиепископа, кога је замолила да интервенише пред краљем. „Си-же преосвештени (архиепископ Никодим) јако по истине савршено дрзновеније имеју к сему благочестивому (краљу) приступив к њаму и начет јему глаголати сладкије и доборазумније глаголи, имиже би вазможно јему глаголати сладкије и доборазумније глаголи, имиже би вазможно јему било великиј гнев јарости јего преложити на кротост.“ Интервенција је успела. „Си бо христољубиви (краљ) не хоте презрети таковааго йрошенија и мольби сего преосвештенааго и всего сабора Богом љубовнааго Светије Гори, но на милосрдније прелож се и глагола: йрошеније ваше исполних, и повелевају јако да будет о всех воља ваша, јелико глаголасте ми о сине мојем.“ У већ наведеном имамо потпуну слику милосрдне интервенције, као што се она вршила и у Византији.

О другом облику учешћа цркве у државним пословима вели се код К. Јиречека овако: „архиепископ с епископима свагда је потврђивао велике краљевске даровнице манастирима, тако даровницу краља Уроша I манстиру св. Петра на Лиму, и Уроша II Хиландару и Бањској“. Карактеристична је формула, којом се од архиепископа потврђује краљевска даровница манастиру св.

Цар Душан са моделом Св. Архангела, ојленачки мозаик Јрема сликарству манастира Леснова из 1347/8. године

Десетои Стефан Лазаревић, ојленачки мозаик Јрема сликарству манастира из 1418. године

Петра на Лиму, и то оваквa: „аз Арсеније поставих подпись Светаго Сави и утврдих“. У потврди Светостефанске хрисовуље епископ Никодим нарочито истиче потпуну законитост свију учињених дарова и то овако: „паче же прежде всего буди вам спишештиим извесно је јаконичесоже в сии дом неправедно приложии, ни прежде сазданих цркава обидев, ни хрисовуљ их разорив, разве јеже из области краљевства си подаа, или купљенија или испрошенија же или замену или и куп не такмо такмаја подаа но и множаишаа“. Било је ту dakле неке контроле од стране цркве над владаочевим даровницама црквама и манастирима, да не би се у њима врећала црквена слобода и да не би дар садржао неке правне мане, или нешто противзаконито, што не би црква могла да прими. Та контрола од стране цркве

сачињава dakле неки pendant ономе надзору над редом у цркви, који је са своје стране вршио владалац.

Трећа и најважнија функција, која је припадала цркви у световним државним пословима, потицала је из дужности и права свештенства да врши религијску и моралну поуку. Због тога свештеници свију степена хијерархије сматрали су се и признавали као природни, од Бога постављени, саветници владалаца. Одатле се изводило самостално право свештенства на учешће у државним саборима. Виши јерарси, а нарочито архиепископи, доцније патријарх, имали су у тој саветодавној функцији нарочиту и истакнуту улогу и не само на саборима, него и у ужем савету владаочевом и код решавања многих текућих државних послова.■

Теодор Тарановски

Нове књиге

КЊИГА О „БОГОМ САЗДАНОЈ КРАСОТИ“ ПАТРИЈАРХА СРПСКОГ ГЕРМАНА

◊ Милан Д. Јанковић:

Патријарх Герман у животу и борби за спомен храм, Каленић, Крагујевац 2001.Č

Деликатност једне средине, организације или групе цени се и по томе, да ли се заслужним носиоцима напретка и новога, на одговарајући начин одаје признање. Тако се међу озбиљним и одговорним људима већ давно не сматра да је јавно истичање заслуга угледника само питање форме и пригодности, већ да се то чини из много суштственијих разлога, на пример да би последници имали одговарајућу меру за узглед. Српска православна црква, сходно својим високим критеријумима, врло често се освртала на значајне догађаје из прошлости, а нешто ређе на личности. И што је најважније, све споменице и зборници поводом јубилеја, наша црква је припремала врло одговорно и савесно, па они дају и важан научни донос расветљавању времена или улоге личности.

Књига протојереја ставрофора Милана Д. Јанковића: *Патријарх Герман у животу и борби за спомен-храм*, објављена овог пролећа у крагујевачком *Каленићу*, издавачкој установи Шумадијске епархије, на 750 страна са више до сада необјављиваних фотографија, на једној страни говори о томе како Српска православна црква увек поштује нозаветно начело: „Сећајте се својих старешина који вам проповедаш реч Господњу, гледајући на свршетак њиховог живота, угледајући се на веру њихову“, док на другој, монографија о 43. српском патријарху саопштава многе чињенице које ће бити извор прве врсте за изучавање историје Српске православне цркве од 1958. до 1990. године, „у њеним најтежим временима“. И још један посебан допринос оче-

„Патријарх Герман њоседује једно најлашено осећање за њулс српске црквене и народне историје. То осећање код њега сливара равнотежу између онога што доноси време и онога што нам је оставила традиција... Патријарх Герман је имао чуло да осећи присуство у Цркви оног трансцендентног, божанског и да га разликује од оног што увек сијоља утиче на живој Цркви, али се мења, па бива њосле сваке деценије или две јопово друкчије.“

Симеон (Злоковић), епископ горњокарловачки, поводом двадесетогодишњице патријарашког служења.

Епископ моравички Герман, његовија патријарх српски, на амвону
Саборне цркве њосле хиротоније
15. јула 1951. године

кује се од ове књиге: тридесет две године патријарашког служења овог првојерарха у периоду пуном противречности, носиле су и много полуинформација и „паралелних истини“, па ће оне овом приликом бити демантоване; оно што су "бео-

градска чаршија" и разне "кухиње" испредаје о односу патријарха Германа и комунистичке државе - није истина.

Као што доликује, књига-мозаик од најважнијих детаља патријараховог животописа, отвара се *Пролог* који је написао Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава. У овом случају, у *Прологу* се налази све оно што мора да има овај литерарни жанр као уводник у најуспелија драмска дела. Аутор, поред тога што је био викарни епископ и епархијски архијереј три деценије, за време док је на челу Светог архијерejsког сабора Српске православне цркве био блаженопочивши патријарх Герман, дакле најближи сарадник, знан је и по заслугама што је својим авторитетом - моралним и научним - разјаснио многа тамна места из старије и новије црквене историје. *Пролог* јеписан врло захтевном методом: кроз уздржане и са мером описане личне контакте, саопштене су и врло важне чињенице из живота Српске православне цркве и њеног епископата у другој половини XX века. На пример, колико се патријарх Герман одговорно залагао за унапређе-

ње благољеђија у нашој цркви или колико је било потребно стрпљења и упорности да би се наставило црквено градитељство, посебно да се одобри градња храма Светог Саве на Врачару када је православцима у Југославији све било забрањено. Сазнајемо много и о његовом личном задужбинарству.

Некадашњи патријархов викар, потоњи епископ источноамерички и канадски и шумадијски, администратор многих удових епархија, увек жељени члан Светог архијерејског синода, заступник наше цркве у најугледнијим хришћанским организацијама, износи још много непознатих детаља о напорима патријарха Германа да се побољша црквена просвета, да се води достојна брига о сународницима у дијаспори, да се ублаже ране раскола. Разјашњење неколико епизода о односу патријарха Германа и државе, врло су драгоцене део *Пролога*, и зато што је аутор био непосредни учесник и сведок тог времена када су црква и држава биле одвојене, али тако да је властима било могуће да се мешају у све црквене послове. Међутим, када год је било могуће, сведочи владика Сава, патријарх се одупирао, мудро и чврсто, водећи увек рачуна да се сачувају интереси цркве. Тако је бескомпромисно огласио, од многих прећутану, смрт владике Николаја жичког када је изабран за наследника његове катедре. Или, није презао, када је то било забрањено, да штампа Николајев *Охридски пролог*. За нашу науку која се бави најновијом историјом биће веома занимљиво документовано сведочење о томе, са колико је умећа, одлучности и мудрости патријарх Герман одбио да Свети архијерејски сабор 1973. године увуче у „одлучивање“ о давању подршке кандидатури

Патријарх српски Герман на Бадњи дан 1964, са гостима, проф. др Милошем Ердељаном, епископом др Савом, проишаконом Марком Илићем, архимандритом Данилом (Цветковим) и прошом Милом Јараковићем

Јосипа Броза Тита за носиоца Ноћелове награде за мир. И цркву, и браћу архијереје и свештенство, рекли би, и нацију, сачувао је велике компромитације. Најтоплије речи о српском патријарху Герману, епископ Сава написао је објашњавајући колико је велику љубав имао према манастирима и монаштву који су увек од њега први добијали моралну и материјалну помоћ. На основу овога и врло много документарних сведочанстава у књизи, *Пролог* се могао завршити речима да ће историја патријарха Германа забележити „као Поглавара Цркве, у њеним најтежим временима, као добrog домаћина у дому Светог Саве, који је учинио за Српску православну цркву све оно што се у тим тешким временима могло учинити“.

Књига Милана Д. Јанковића: *Патријарх Герман у животу и борби за саборен-храм* завршена је у сличном тону: аутор, високи службеник Српске патријаршије који је често био уз патријарха, изнео је, уз много пијетета, лепо срочена сведочења о патријарху у свакодневном окружењу. И из ових записа се види да је у сваком тренутку имао на уму само Српску православну цркву и њену децу.

Остали, највећи део књиге, чине непосредна сведочанства, на основу архивске грађе, прквене периодике, новинских написа и савременика о, на првом месту, наставку зидања Светосавског храма на Врачару, што се убраја међу највеће патријархове заслуге, па о јавним наступима, разговорима са државним чланицима о неправдама које се наносе цркви, о борби за опстанак Срба на Косову и Метохији, о учешћу у црквеном животу широм Патријаршије, о путовањима и дочеку угледних гостију...

Пред нама је књига која више-струкко описује личност 43. српског патријарха или, боље речено, књига о времену патријарха Германа, које се, како је својевремено оценио епископ горњокарловачки Симеон, може поредити по односу према свом народу, са временом Светог Саве, временом патријарха Макарија Соколовића, временом патријарха Арсенија III Чарнојевића.

Н. Ј.

ХИЛАНДАРСКО БДЕЊЕ

Ходисмо земљом најсвећијом
и вратисмо у Србију трах Свећих
Предака.

Умивасмо се водом Савином
и писмо вино са Свећим
Симеоном.

Свећи Дух уђе у нас, покрену
Васељену, отвори Небо на Земљи
и Свеци са фресака сиђоше.

Појање херувимско узнесе нас
изнад Џиргова и скита
и засваđда развеја душе наше
ио васцелој Свећој Гори
Айтонској.

23/24. фебруар 2001, Хиландар

После бденија
о св. Симеону Мироточивом

Прим. др Раденко Петронијевић

иконографске странице

ИКОНОГРАФИЈА АРХАНЂЕЛА И ЊИХОВЕ ПРЕДСТАВЕ У МАНАСТИРУ КАЛЕНИЋУ

Арханђели Михаило и Гаврило насликаны су у доњој зони западног парта пиластара у наосу каленићке цркве, на северној, односно, јужној страни. На северној страни, расирених крила и одевен у кратку тунику са ограчом, Гаврило у десној руци држи жезло а у левој глобус, на коме је исписан Христов знак. Лицем је окренут Михаилу који, у ратничком руку, у подигнутој левој руци држи мач а у десној корице.

У хришћанској литератури и уметности арханђели су, пре свега, схваћени као посредници или као предводници небеске војске: У писаној традицији, јеврејској и хришћанској, Бог на престолу окружен је четвртицом арханђела, при чиму је Михаило с његове десне а Гаврило с леве стране. Анђели, који после победе правоверја добијају значајно место у иконографији, приказују се од IX века како носе *imago clipeata* Христа, што је често коришћено у средњем веку. Гаврилова улога у Благовестима, којима почиње оваплоћење, истакнута је у литератури, посебно у химнографији.

Анђели се у хришћанском сликарству почињу приказивати у IV веку: у Риму, у цркви Санта Пуденцијана (IV - V век), анђео је симбол јеванђелисте Матеја, а у Гробници с арханђелима у Софији (такође с краја IV или почетка V века) четири попрса арханђела приказана су у угловима свода у склопу теофаније крста. По један анђео стоји лево и десно од крста на ампулама из Бобија и на рељефу од слоноваче из приватне збирке у Паризу, док се на једној раној синаској икони појављују, уз два светитеља, као небески чувари Богородице с дететом. У ту листу представа анђела из VI века улазе у илustrације рукописа Козме Индикоплова, док у монументалној уметности, посебно у равенским мозаицима, арханђели придржавају Јагње Божије или Христов монограм. Појављују се и у улози посредника између Ктитора и Хри-

ста или Богородице. Приказују се и поред апсиде као чувари тога места.

Анђели су приказивани у монументалном сликарству у више иконографских варијаната. Сликани су у свим црквама, у готово свим литургијским и симболичким сценама, као и у неким наративним композицијама. Присуство арханђела у тајни Оваплоћења илустровано је и приказивањем Михаила и Гаврила уз Богородицу с дететом у конхи олтарске апсиде - један од најранијих примера, датиран у 867. годину, сачуван је на мозаицима цариградске Св. Софије. Но, тај иконографски образац у овом случају још није коначно уобличен, будући да су арханђели приказани у своду апсиде, а не у конхи. У конхи апсиде, уз Богородицу с дететом, арханђели ће бити приказивани од доба Комнина, што нам показује пример Курбинова, а налазиће се у кључним улогама у свим представама Страшног суда. Касније су сликани уз улазна врата или у доњој зони пиластара као чувари цркве, што је случај и у Каленићу.

У српским црквама из XIII и с почетка XIV века, место арханђела је различито. У Жичи, на западном зиду наоса, два арханђела у царском руку држе *imago clipeata* Христа, док је у капели Св. Стефана у Сопоћанима арханђео Михаило, у царској одори и с исуканим мачем, насликан уз јужна врата. Натпис који га означава као „чувара св. Тројице“ указује на његову улогу чувара цркве с обзиром на њену посвету Св. Тројици. Место поред улазних врата дато му је и у Пећи, иако се од XIV века арханђели најчешће сликају на пиластрима. Тако је у Дечанима, где, стојећи наспрам Гаврила, одевен у ратничко руку, Михаило у десној руци држи исукан мач а у левој развијен свитак. Текст који га означава као чувара храма наглашава његову улогу оружаног чувара цркве.

У моравским црквама арханђели су најчешће приказани у доњој зони

северног и јужног пиластра. Тако је у Каленићу, Манасији и Велућу, док су у Руденици у средњој зони. Занимљива је њихова представа у Копорину, где заузимају део југоисточног зида поред св. Саве, приказаног на пиластру. Обрнут је распоред у Велућу, где су св. Сава и св. Симеон свечано представљени у јужној певници, док Михаило, приказан као војник, стоји поред њих на пиластру.

И у Каленићу су арханђели постављени поред Саве и Симеона Немање, али на пиластрима, док су ова двојица светитеља насликаны на јужном односно северном зиду наоса. И у Манасији, попут Каленића, арханђели су окруженi мученицима у доњој зони пиластара: на јужној страни, Михаило у ратничком руку држи данас избрисани текст, а Гаврило, на северној страни, у царској одори с лоросом, држи *imago clipeata* Христа. Упркос уочљивој разлици која се испољава у одећи и атрибутима - у Каленићу је Михаило, у ратничкој одећи, насликан с оружјем, док Гаврило, одевен у кратку тунику, држи жезло и глобус на коме је Христов знак - у оба случаја двојица арханђела су чувари храма *par excellence*: представа Михаила као војника, у близини светих ратника наглашава да војска брани Цркву, док се Гаврило, у царском руку или античкој туници, са жезлом и глобусом на коме је Христов знак или лик, указује као повлашћени гласник Бога и заштитник његове Куће.■

(Пренето из монографије КАЛЕНИЋ-сликарство, историја, Краљевац 2000, без научног апарата)

Драгиња Симић Лазар

СЛУЖБЕНИ ДЕО - ПРОМЕНЕ У ЕПАРХИЈИ ШУМАДИЈСКОЈ

*Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава,
благоизволео је у периоду од 1. јануара до 16. маја 2001. године*

ОСВЕТИТИ:

- Нову чесму у порти Светоуспенског саборног храма у Крагујевцу, 18. фебруара 2001. године.
- Нови храм Вакрења Христовог у Решици (Румунија, Епархија темишварска), 21. априла 2001. године (заједно са епископом темишварским Г. Лукијаном).
- Темељ новог конака манастира Брезовца (1444), 13. маја 2001. године.

РУКОПОЛОЖИТИ:

- Ђакона Небојшу Леку, парохијског ђакона при Свето-савском храму на Аеродрому-Крагујевац, Арх. нам. крагујевачко, дана 8. јануара 2001. године у Светопантелејмонском храму у Становима-Крагујевац, Арх. нам. крагујевачко, у чин превзивтера (Е. бр. 42/01).
- Владимира Трифковића, свршеног богослова из Ивањице, дана 18. фебруара 2001. године у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко, у чин ђакона (Е. бр. 228/01).
- Александра Јовановића, свршеног богослова из Орашја, дана 25. фебруара 2001. године у Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко, у чин ђакона (Е. бр. 268/01).

РУКОПРОИЗВЕСТИ ЗА ЧТЕЦА:

- Бранка Лазовића, из Крагујевца (Е. бр. 32/01).
- Марка Милуновића, из Опарића (Е. бр. 347/01).
- Ивана Мацића, из Селевца (Е. бр. 348/01).
- Радована Газдића, из Горње Сабанте (Е. бр. 349/01).
- Бранислава Љубинковића, из Земуна (Е. бр. 350/01).
- Николу Урошевића, из Лазаревца (Е. бр. 351/01).
- Милоша Савића, из Селевца (Е. бр. 352/01).

ОДЛИКОВАТИ:

Правом ношења црвеног појаса:

- Јереја Слађана Обрадовића, привременог пароха жировничког, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 3/01).
- Јереја Душка Жујевића, привременог пароха међулужког, Арх. нам. младеновачко (Е. бр. 6/01).
- Јереја Дејана Брића, привременог пароха ратарског, Арх. нам. јасеничко (Е. бр. 8/01).
- Јереја Младена Ђурановића, привременог пароха другог белошевачког, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 128/01).

Доспојанством протонамесника:

- Јереја Радивоја Пауновића, привременог пароха јагњилског, Арх. нам. младеновачко (Е. бр. 7/01).

Чином пропојрезвитера:

- Протонамесника Стanca Секулића, привременог пароха првог при Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 9/01).
- Протонамесника Зарија Божовића, привременог пароха четвртог при Светоуспенском саборном храму у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 10/01).
- Протонамесника Момчила Рајковића, привременог пароха првог при Светотројичком храму у Крагујевцу, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 46/01).
- Протонамесника Животу Марковића, привременог пароха другог светосавског, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 47/01).

ПОСТАВИТИ:

- Протојереја Радована Ракића, привременог пароха првог јагодинског при Светоархангелском храму у Јагодини, Арх. нам. беличко, за старешину поменутог храма (Е. бр. 45/01).
- Новорукопложеног јереја Небојшу Леку, за привременог пароха трећег становског, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 70/01).
- Новорукопложеног ђакона Владимира Трифковића, за парохијског ђакона при храму Светог великомученика Кнеза Лазара у Белошевцу - Крагујевац, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 229/01).
- Новорукопложеног ђакона Александра Јовановића, за парохијског ђакона при Светосавском храму, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 269/01).
- Јеромонаха Евтимија (Јутршу), духовника манастира Никола на Руднику, за намесника Светогеоргијевске обители манастира Кастаљана (Е. бр. 399/01).
- Протојереја Животу Марковића, привременог пароха другог светосавског, Арх. нам. крагујевачко, за духовника Окружног затвора у Крагујевцу (Е. бр. 481/01).

РАЗРЕШИТИ:

- Протојереја Радомира Ракића, привременог пароха другог јагодинског при Светоархангелском храму у Јагодини и старешину истог храма, Арх. нам. беличко, даље дужности старешине поменутог храма (Е. бр. 44/01).
- Протојереја Милоша Миловановића, привременог пароха првог становског, Арх. нам. крагујевачко, даље дужности опслуживања треће становске парохије, Арх. нам. крагујевачко (Е. бр. 69/01).

ПРИМИТИ У СВЕЗУ КЛИРА:

- Владимира Степановића, свршеног богослова из Кулатка, из Епархије средњезападно-америчке (Е. бр. 142/01).

СКИНУТИ ЗАБРАНУ СВЕШТЕНОДЕЈСТВА:

- Протонамеснику Тихомирију Лукићу, привременом пароху венчанском, Арх. нам. колубарско-посавско (Е. бр. 525/01).

ПОДЕЛИТИ КАНОНСКИ ОТПУСТ:

- Велибору Мартиновићу, студенту теологије из Поповића, за Епархију захумско-херцеговачку (Е. бр. 43/01).
- Протонамеснику Тихомирију Лукићу, бившем пароху венчанском, Арх. нам. колубарско-посавско, за Епархију шабачко-ваљевску (Е. бр. 527/01).

ЗАВРШИЛА БОГОСЛОВСКИ ИНСТИТУТ:

- Виолета Николић из Винче.

ЗАВРШИО БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ

- Зоран Радојевић из Лазаревца.

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА УПИС НА БОГОСЛОВСКИ ИНСТИТУТ:

- Ивану Ивановићу из Аранђеловца (Е. бр. 514/01).
- Зорану Алексићу из Аранђеловца (Е. бр. 515/01).

ПОДЕЛИТИ БЛАГОСЛОВ ЗА УПИС НА БОГОСЛОВСКИ ФАКУЛТЕТ:

- Мијранији Момчиловић из Јагодине (Е. бр. 298/01).

УПОКОЈИЛА СЕ У ГОСПОДУ:

- Монахиња Магдалина (Ковачевић), сестра манастира Грнчарице, 23. јануара 2001. године.

СЛУЖЕЊА, ПОСЕТЕ И ПРИЈЕМИ ЕПИСКОПА ШУМАДИЈСКОГ САВЕ ОД 1. МАРТА ДО 16. МАЈА 2001. ГОДИНЕ

Његово преосвештенство епископ шумадијски Г. др Сава, благоизволео је:

МАРТ

1. март:

Читати Велики канон у Саборној цркви у Крагујевцу.

2. март:

Читати Велики канон у Саборној цркви у Крагујевцу.

3. март:

Служити паастос монахињи Магдалини у манастиру Грнчарици.

Примити Преосвећеног епископа бачког г. др Иринеја.

4. март:

Служити литургију у Саборној цркви.

Присуствовати Духовном концерту у Саборној цркви.

6. март:

Учествовати у промоцији књиге *Војска и вера* у Дому ЈНА у Београду.

7. март:

Примити Преосвећеног епископа темишварског г. Лукијана.

9. март:

Учествовати у прећеосвећеној литургији у Рачи.

Служити помен на гробу протонамесника Живослава Миловановића у Рачи.

Учествовати на бденију у манастиру Каленићу.

10. март:

Учествовати у литургији и годишњем паастосу игуманији Маријамији у манастиру Каленићу, који је служио епископ темишварски Лукијан.

11. март:

Служити литургију у Смедеревској Паланци.

Посетити Водице и одредити место за нови храм, посетити и Лапово и Жировницу.

15. март:

Држати предавање у Епархијском центру у Крагујевцу на тему *Храмови у Америци и Канади*.

16. март:

Посетити Богословију Св. Јована Златоустог у Грошици.

17. март:

Учествовати на бденију у Саборној цркви у Крагујевцу.

18. март:

Служити литургију у Саборној цркви у Крагујевцу.

21. март:

Служити прећеосвећену литургију у манастиру Ралетинцу.

23. март:

Учествовати у раду *Комисије за мир и помирење* у Савезној влади.

25. март:

Служити литургију у манастиру Петковици.

Посетити манастир Благовештење.

28. март:

Учествовати на Првом великопосном бденију у Саборној цркви у Крагујевцу.

30. март:

Служити Друго великопосно бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

АПРИЛ

1. април:

Служити литургију у манастиру Саринцу.

2. април:

Учествовати у Крагујевцу у конференцији *Савеза љевачких друштава* Епархије шумадијске.

Преосвећена гостова архијереји: Г. др Сава, митрополит варшавски и целе ђољске, Г. др Иринеј, епископ бачки и Г. Лукијан, епископ осечко-ђољски и барањски код Г. др Саве, епископ шумадијској

3. април:

Посетити Богословију Св. Јована Златоустог и храмове Св. Саве, Св. Јоаникија Девичког и Св. кнеза Лазара у Крагујевцу.

4. април:

Служити пређеосвећену литургију у манастиру Дивостиину.

Посетити храмове - у изградњи: Св. Николе у Ердечу (Крагујевац) и Св. Тројице у Корићанима (Крагујевац).

5. април:

Служити помен блажене успомене епископу бачком Иринеју (Тирићу).

Учествовати на састанку са министром вера . проф. др Војиславом Миловановићем на Врачару.

6. април:

Служити пређеосвећену литургију у манастиру Благовештењу.

Служити бденије у манастиру Благовештењу.

7. април - Благовести - Лазарева субота:

Служити литургију у манастиру Благовештењу.

Учествовати на Врбици у Саборној цркви и служити вечерње.

8. април - Цвети:

Служити литургију у Старој цркви у Крагујевцу.

9. април:

Служити пређеосвећену литургију у храму Св. кнеза Лазара у Белошевцу (Крагујевац).

11. април:

Служити пређеосвећену литургију и педесетогодишњи парастос блажене успомене епископу будимском Георгију (Зубковићу) у Саборној цркви у Крагујевцу.

12. април - Велики четвртак:

Служити литургију у Саборној цркви у Крагујевцу.

Служити бденије у Саборној цркви у Крагујевцу.

Посетити у КБЦ у Крагујевцу оболелог инг. Бранислава Николића.

13. април - Велики петак:

Учествовати на Царским часовима у Саборној цркви у Крагујевцу.

Служити вечерње у Саборној цркви у Крагујевцу.

Служити јутрење Велике суботе у Саборној цркви у Крагујевцу.

14. април - Велика субота:

Служити литургију у Саборној цркви у Крагујевцу.

15. април - Васкрс:

Служити јутрење у Саборној цркви у Крагујевцу.

Служити литургију у Саборној цркви у Крагујевцу.

Служити пасхално вечеरње у Јагодини, у храму Св. апостола Петра и Павла.

16. април - други дан Вакрса:

Служити литургију у храму Св. великомученика Пантелејмона у Становима (Крагујевац).

Примити двадесет студената славистике из Барија, Италија.

20. април:

Посетити манастир Св. Ђурђа у Румунији.

21. април:

Са епископом темишварским г. Лукијаном осветити новоподигнут храм Вакрсења Христова у граду Решици и служити литургију.

22. април:

Служити литургију у храму Вакрсења Христова у Крагујевцу.

Служити помен на гробовима свештеника сахрањених на гробљу Бозман.

24. април:

Осветити дечје обданиште у Баточини.

Одржати састанак са представницима КБЦ из Крагујевца и свим свештеницима града Крагујевца, а у вези са постављањем духовника у болници.

26. април:

Одржати предавање у Градској библиотеци Београда на тему *Никодим, монах и игумен хиландарски, дипломатац и преводилац и архијериског српски*.

28. април:

Венчати у Саборној цркви Бранислава и Јелену Борота.

29. април:

Учествовати у литургији у манастиру Никољу.

Прerezати славски колач у храму Светих мироносица - у изградњи - у Винчи крај Тополе.

30. април:

Посетити Високопреосвећеног митрополита загребачко-љубљанског г. Јована у Загребу.

Посетити Преосвећеног епископа далматинског г. Фотија у Шибенику.

МАЈ

1. мај:

Посетити манастир Крку.

2. мај:

Посетити Преосвећеног епископа осечкопољског и барањског г. Лукијана у Даљу.

4. мај:

Учествовати у дочеку Његовог Блаженства митрополита варшавског и целе Польске г. др Саве на Београдском аеродому.

5. мај:

Учествовати на бденију у Саборној цркви у Крагујевцу које је служио Преовећени епископ осечкопољски и барањски г. Лукијан.

6. мај - Ђурђевдан:

Служити литургију са Преосвећеним епископом Лукијаном у Саборној цркви у Крагујевцу.

Примити Његово Блаженство митрополита варшавског и целе Польске г. др Саву, архиепископа Авельја, епископе: бачког др Иринеја, тимочког Јустина и браничевског др Игњатија.

7. мај:

Са делегацијом Польске православне цркве посетити: храм Св. Саве, Богословију Св. Јована Златоустог у Крагујевцу, манастире Дивостин, Драчу и Каленић.

8. мај:

Посетити Нову цркву у Јагодини и храм Св. ап. Луке у Ракитову.

Служити на опелу протођакона Властимира Ђорђића, професора Богословије у Београду.

9. мај:

Примити Преосвећеног епископа темишварског г. Лукијана.

11. мај:

Посетити Благовештенски храм - у изградњи - у Младеновцу.

12. мај:

Венчати у Саборној цркви Боудвајна и Марину Васиљевића.

13. мај:

Осветити темељ новог конака манастира Брезовца (1444).

Посетити село Липовац и одредити место за нови храм.

16. мај:

Учествовати у промоцији књиге *Каленић* у Епархијском центру у Крагујевцу.

Каленић

Година: ХХIII

Број: 2(135)/ 2001

Издавач:

Српска православна епархија шумадијска

Излази:

шест пута годишње

Уређује:

Одбор

Главни и одговорни уредник:

Драгослав Степковић, протојереј ставрофор

Заменик главног и одговорног уредника:

Негослав Јованчевић

Уредништво и администрација:

„Каленић, 34000 Крагујевац,

Крагујевачког октобра 67

Телефон:

(034) 332-642

E-mail:

spckrag@infosky.net

Тираж:

3700 примерака

Припрема и штампа:

Графички центар **Интерагент**, Крагујевац

Поводом четрдесетогодишњице архијерејског служења Господу
Г. др Саве, епископа шумадијског

На предлог Његове светости патријарха српског Господина Павла, Свети архијерејски сабор Српске православне цркве одликовао је Његово преосвештенство епископа шумадијског Господина др Саву орденом Светог Саве првог степена "у знак признања за четрдесетогодишње самопРЕГОРНО и успешно служење Светосавској цркви, као и научни рад У духу Православља, којем даноноћно посвећује све Богом дате му таланте".
Ово највише одликовање Српске православне цркве, Преосвећеном епископу Сави уручио је Његова светост патријарх Павле 17. маја 2001. године у свечаном салону Српске патријаршије. Том приликом, Свјатејши патријарх је веома бираним речима поздравио Преосвећеног владику Саву, истакавши све врлине, труд и залагање у току четрдесетогодишње архијерејске службе, и то у најтежим временима које је преживела Српска православна црква. Захваливши се Његовој светости, епископ Сава је рекао да све што је радио - радио је не на своју, већ на славу Божију. Владика Сава је још нагласио да је за све време имао одличне сараднике у добром свештенству и благочестивом српском народу, прво Америке, а сада и Шумадије.

СТВ

ГЕОРГІЄ

